

לקוטי תורה • פרשת נצבים • מאמר 1

אתם נצבים היום כלכם וגו'

"אתם ניצבים היום, כולכם"

בראש השנה כל ישראל ניצבים יחד כגוף אחד ומתרוממים אל שורשם. באמצעות
הברית שה' כרת עמם למעלה מטעם ודעת, ובאמצעות זעקת השופר חסרת המילים,
שנולדת ממרירותו של יהודי על ריחוקו מה', מתעוררת התגלות פנימיות מלכותו
של ה', שהרי "אין מלך בלא עם".

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/nitzavim/1

הנקודה

בראש השנה כל ישראל ניצבים יחד כגוף אחד ומתרוממים אל שורשם. באמצעות הברית שה' כרת עם למעלה מטעם ודעת, ובאמצעות זעקת השופר חסרת המילים, שנולדת ממרירותו של יהודי על ריחוקו מה', מתעוררת התגלות פנימיות מלכותו של ה', שהרי "אין מלך בלא עם".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

פרשת "אתם ניצבים" נקראת לפני ראש השנה, "היום", שבו כל נשמות ישראל, מן הראשים ועד שואבי המים, ניצבות יחד ועולות אל שורשן. ישראל הם קומה אחת הכוללת עשר דרגות, ובקדושה אין ראש וסוף: כל יהודי זקוק לכל האחרים, כשם שהראש זקוק לרגליים, והענווה מאפשרת לאחדות ה' לשרות עליהם. הדרך לכך היא "לעברך בברית": כשם שחברים כורתים ברית כדי שאהבתם תתקיים גם לאחר שהטעמים לה פגו, כך קשר ה' את עצמו לישראל באמצעות שלוש עשרה מידות הרחמים. בכל שנה מתחדשים הדבר באמצעות מלכויות וזכרונות. זעקה הנולדת מהתבוננות היא רק קולו של הלב החיצוני — שאגת האריה של המלאכים, המגיעה להארת ה'; ואילו קול השופר חסר המילים בא מן הלב הפנימי, נמשך מה' עצמו, שהוא "אש אוכלת" שלמעלה מכל המשכה, ומעורר את פנימיות מלכותו. עצמותו של ה' יכולה להיות מלך רק באמצעות הברית, ההופכת את ישראל לעמו. אהבה שמקורה בטעם ודעת נמדדת לפי התורה והמצוות; האהבה שלמעלה מטעם ודעת, "הרים הגבוהים" של האבות, נמשכת באמצעות מרירות על הריחוק, כמאזניים, ובאמצעות השופר הישר של עז הבר.

מבנה

1	כל ישראל ניצבים יחד	11-4
פרשת "ניצבים" נקראת לפני ראש השנה, "היום", שבו כל הנשמות, מן הראשים ועד שואבי המים, עולות אל שורשן. ישראל הם קומה אחת הכוללת עשר דרגות; בקדושה אין ראש וסוף, ולכן כל אחד זקוק לאחר, כשם שהראש זקוק לרגליים. הענווה מאחדת אותם וממשיכה את אחדות ה', ואילו הגאווה נופלת לעולם הפירוד.		
2	הברית שלמעלה מטעם ודעת	5-8
"לעברך בברית": חברים כורתים ברית כדי שאהבתם תתקיים גם לאחר שהטעמים לה פגו ותכסה על כל פגיעה, כאילו היו גוף אחד. באמצעות שלוש עשרה מידות הרחמים כרת ה' ברית כזו עם ישראל, למעלה מטעם ודעת, כדי שחטאיהם לא יפרידו אותם ממנו.		
3	מלכויות, זכרונות ושתי זעקות הלב	9-13
את המלכות שהתגלתה מלמעלה בעת בריאת אדם צריך לעורר כעת מלמטה באמצעות השופר. הזעקה החיצונית, הנובעת מהתבוננות בבריאה, היא שאגת האריה של המלאכים ומגיעה רק להארת ה'; הזעקה הפנימית, שלמעלה מהדעת, נמשכת מה' עצמו, שהוא "אש אוכלת" שלמעלה מכל המשכה, ומעוררת את פנימיות מלכותו. הזכירה שייכת לדבר הרחוק.		
4	תהילים ק"נ: מקדושתו ועד השופר	14
קדושתו, הרקיע והמסכים, הצמצומים והעולמות הרבים מספור — כולם מובילים אל "תקיעת שופר", קול חסר מילים שבא מן הלב הפנימי, בשונה מהזעקה החיצונית, שנעשית דיבור. שתי הזעקות מקבילות ל"בתי" ול"אמי".		

אין לעצמותו של ה' שייכות לנבראים, כשם שאין למלך שייכות לעצים ולאבנים; אך הכרית מרוממת את ישראל להיות עמו, ומורידה, כביכול, את ה' להיות להם לאלוקים. מכיוון שיש דין למעלה, צריך לעורר זאת בכל ראש השנה באמצעות מלכויות, זכרונות ושופר.

הגבעות — האהבה שבאה מטעם ודעת — מוכרעות על ידי משקל התורה והמצוות; ואילו ההרים הגבוהים — האהבה שלמעלה מטעם ודעת — נמשכים רק באמצעות מרירות על הריחוק, כמאזניים, ובאמצעות השופר הישר של עז הבר. האבות, ששורשם "מעבר לנהר", הם מקור השבועה והברית.

סיכומי של אדמו"ר הזקן עצמו לששת חלקי המאמר.

תשובה עילאה תשובה עילאה

תשובה מעומק הלב, הנולדת ממרירות על הריחוק מה'; היא ממשיכה את האהבה שלמעלה מטעם ודעת.

אש אוכלה; אל עליון אש אוכלה; אל עליון

עצמותו של ה', שכמו האש עולה ואינה יורדת: היא למעלה מכל המשכה אל העולמות, הן בבחינת ממלא כל עלמין והן בבחינת סובב כל עלמין.

אין מלך בלא עם אין מלך בלא עם

מלכות זקוקה לנתינים שיש להם שייכות למלך; הברית הופכת את ישראל לעמו של ה', כדי שעצמותו תוכל להיות מלך עליהם.

פלס פלס

מאזניים שבהם האורך והריחוק הם שמעניקים את המשקל: משל לתשובה, שהמרירות על הריחוק שבה ממשיכה את האהבה העליונה ביותר.

קומה אחת שלימה קומה אחת שלימה

כל ישראל כגוף אחד הכולל עשר דרגות, בדומה לעשר הכוחות שבנפש אחת; כל חלק זקוק לאחרים, כשם שהראש זקוק לרגליים.

עיגולים עגולים

אורות הערוכים כטבעות, שאין בהם מעלה ומטה, הנמשכים מבחינת סובב; בקדושה "נעוץ סופן בתחילתן", ולכן אין ראש וסוף קבועים.

כריתת ברית כריתת ברית

קשר שלמעלה מטעם ודעת, המקיים את האהבה גם כשהטעמים לה נחלשים; ה' כרת ברית כזו עם ישראל באמצעות שלוש עשרה מידות הרחמים.

חיצוניות הלב ופנימיות הלב חיצוניות הלב ופנימיות הלב

הזעקה החיצונית באה מהתבוננות בגדולת ה' ולובשת צורה של מילים; הזעקה הפנימית, שלמעלה מהדעת, חסרת מילים, כמו קול השופר.

קטע 1 • 11-4

כל ישראל ניצבים יחד

1 אתם נצבים¹ היום² כלכם וגוי'. הנה פרשה זו קורין לעולם קודם ר"ה [ראש השנה]^{3,4,5} ומרומז במלת היום דקאי על ר"ה [ראש השנה]⁶ כי זה היום תחלת⁷ מעשיך זכרון ליום ראשון.

"אתם ניצבים היום כולכם" וגוי'. הנה, פרשה זו נקראת תמיד לפני ראש השנה, והדבר נרמז במילה "היום", המתייחסת לראש השנה, שכן "זה היום תחילת מעשיך, זכרון ליום ראשון".

המאמר פותח בדברים כ"ט, ט, שם משה פונה אל העם כולו שהתאסף כדי להיכנס בברית. פרשת ניצבים נקראת תמיד בשבת שלפני ראש השנה, ואדמו"ר הזקן מוצא את החג מרומז במילים "היום הזה", שכן בתפילת ראש השנה נקרא ראש השנה "היום הזה": "זה היום תחילת מעשיך, זכרון ליום ראשון".

שכל ניצוצי נשמות⁸ נצבים ומתעלים במקורם הראשון⁹ ביום זה עד לפני הוי' ראשיכם שבטיכם וגוי' כל ניצוצות הנשמות ניצבים ומתרוממים ביום זה אל מקורם הראשון, עד שהם עומדים "לפני הוי'". "ראשיכם, שבטיכם" וגוי',

בראש השנה כל נשמה, ואפילו כל ניצוץ של נשמה, מתרוממים בחזרה אל מקורם הראשון ועומדים "לפני הוי'", כפי שנאמר בפסוק. בהערת קה"ת מצוין שבביטוי "ניצוצות הנשמות" אדמו"ר הזקן כולל לא רק נשמות שלמות אלא גם כל ניצוץ וניצוץ.

מחוטב עציך עד שואב מימך¹⁰ פרט הכתוב עשר מדרגות¹¹ שכמו שיש עשר מדרגות בנפש האדם דהיינו ג' שכלים וז' מדות כך

"מחוטב עציך עד שואב מימך": הפסוק מונה עשר מדרגות. שכן כשם שיש בנפש האדם עשר מדרגות, כלומר שלוש כוחות שכליים ושבע מדות, כך

הפסוק מונה את העם לפי דרגותיו, מ"ראשיכם" ועד "חוטב עציך" ו"שואב מימך". אדמו"ר הזקן מונה ברשימה זו עשר מדרגות ומשווה אותן לעשרת הכוחות שבנפש אחת: שלושת כוחות השכל — חכמה, בינה ודעת — ושבע המדות.

הנה כל ישראל הם קומה אחת שלימה¹² וכללות נשמותיהן נקרא כנסת ישראל שנחלקת לעשר מדרגות ובראש השנה מתעלים כל המדרגות אפילו מחוטב עציך עד שואב מימך

כל ישראל הם קומה שלמה אחת, וכללות נשמותיהם נקראת כנסת ישראל, והיא נחלקת לעשר מדרגות. ובראש השנה מתרוממות כל המדרגות, אפילו "מחוטב עציך עד שואב מימך",

כשם שבנפש אחת יש עשרה כוחות, כך כל נשמות ישראל יחד יוצרות קומה שלמה אחת, בדומה לגוף אחד, והיא נקראת כנסת ישראל. היא נחלקת לעשר מדרגות. בראש השנה מתרוממות כל עשר המדרגות, גם הנמוכות ביותר — חוטבי העצים ושואבי המים.

שהם בחינות ומדרגות התחתונות [ועיין מענין אתם נצבים ברכות בא פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] וז"ל [וזה לשונו] במלאכים נאמר שרפים¹³ עומדים ממעל לו^{14, 15}

שהן בחינות ומדרגות תחתונות. [ועיינו בעניין "אתם ניצבים" במדרש רבה, בא, פרשה ט"ו, וזו לשונו: "במלאכים נאמר: 'שרפים עומדים ממעל לו',

חוטבי העצים ושואבי המים הם הדרגות הנמוכות ביותר בקומה הכללית הזאת, ואף על פי כן גם הם שותפים לעלייה. כאן אדמו"ר הזקן פותח הערת סוגריים המצטטת את המדרש על פרשת בא (שמות רבה ט"ו, ו), המשווה בין ישראל למלאכים: על המלאכים נאמר שהשרפים "עומדים" ממעל לו (ישעיהו ו, ב).

ובנשמות נאמר אתם נצבים היום ועמ"ש מענין שרפים עומדים ממעל לו בביאור ע"פ ונקדשתי¹⁶ בתוך בני ישראל¹⁷ ועד"ז יובן ענין אתם נצבים היום לפני ה'.

ובנשמות נאמר: "אתם ניצבים היום". ועיינו כמה שנכתב בעניין "שרפים עומדים ממעל לו" בביאור על הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל"; ועל דרך זו יובן עניין "אתם ניצבים היום לפני ה'".

המדרש ממשיך ואומר שעל ישראל נאמר "אתם ניצבים היום", ולכן גם הנשמות זוכות לעמידה כשל המלאכים. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (לקוטי תורה, אמור), שבו מוסברת עמידת השרפים, ואומר שיש להבין באותו אופן את הפסוק "אתם ניצבים היום לפני ה'".

2 ועיין עוד מענין אתם נצבים¹⁸ ברכות באיכה ס"פ אני הגבר^{19, 20, 21} וס"פ דוב אורב²² ובקהלת בפסוק אני קהלת^{23, 24, 25} ובזהר פי יתרו דף פ"ב [פרק ב] ע"א²⁶ להיות כולם מתעלים למעלה במקור חוצבם.

[וראה עוד בעניין "אתם נצבים" במדרש איכה רבה, בסוף פרשת "אני הגבר" ובסוף פרשת "דוב אורב", ובקהלת רבה על הפסוק "אני קהלת", ובזהר, פרשת יתרו, דף פ"ב ע"א], כדי שכולם יתרוממו למעלה, אל המקור שממנו נחצבו.

ההערה שבסוגריים מביאה מקורות נוספים שבהם נדרש הפסוק: איכה רבה, על "אני הגבר" ועל "דוב אורב"; קהלת רבה, על "אני קהלת"; והזהר על פרשת יתרו. לאחר מכן חוזר המאמר לעניין המרכזי: בראש השנה כל המדרגות מתרוממות יחד אל המקור שממנו "נחצבו".

וזהו ויהי בישורון מלך²⁷ בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל (ע' [עין] בזהר שמות ד"י ע"ב)²⁸ פ"י שכולם מתאספים יחד להיות לאחדים כאחד.²⁹

וזהו [פירוש] "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" (ראה זוהר, שמות, דף ט"ז ע"ב): כולם מתאספים יחד, כדי להיות מאוחדים כאחד.

בדברים ל"ג, ה נאמר שה' היה מלך בישורון כאשר ראשי העם ושבטי ישראל התאספו יחד. אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "יחד" כביטוי לאחדות: כל ישראל מתאספים כדי להיות לאחד. הערת קה"ת, על פי לקוטי שיחות, מצביעה כאן על שני אופני אחדות: "להיות לאחד" מתאים לאמירה בהמשך שכולם זקוקים זה לזה, ו"כאחד" מתאים לאמירה "כל ישראל קומה אחת שלימה".

כי זהו כלל גדול³⁰ דכל דאתי מסטרא דקדושה הוא בבחי' נעוץ סופן בתחלתן^{31,32} שאין לו בחינת ראש וסוף

כי זהו כלל גדול: כל הבא מצד הקדושה הוא בבחינת "נעוץ סופן בתחלתן", ואין בו בחינה של ראש וסוף;

האחדות שייכת לקדושה מפני שבה הסוף קשור להתחלה, כפי שנאמר בספר יצירה (א, ז) על עשר הספירות: "נעוץ סופן בתחלתן ותחילתן בסופן". במבנה כזה אין מעלה ומטה קבועים, ואין "ראש" ו"סוף".

והוא בחי' עגולים שנמשך מבחי' סובב כל עלמין (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ³³ ויהי קול מעל לרקיע³⁴) והיא בחינת העיגולים, הנמשכת מבחינת סובב כל עלמין. (וראה מה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "ויהי קול מעל לרקיע").

בקבלה, "עיגולים" הם אורות הערוכים כטבעות, שבהם אין נקודה אחת גבוהה מחברתה, בניגוד ל"ישר", שיש בו ראש וסוף. אופן זה נמשך מבחינת סובב כל עלמין, המתייחסת לכול באופן שווה.

ולכן אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] הוי שפל רוח בפני כל אדם^{35,36} לפי שיש בכל אחד ואחד בחי' ומדרגות מה שאין בחבירו וכולם צריכין זה לזה.

ולכן אמרו חז"ל: "הוי שפל רוח בפני כל אדם", מפני שבכל אחד ואחד יש בחינות ומדרגות שאין בחברו, וכולם זקוקים זה לזה.

מכיוון שבקדושה אין אדם שהוא רק "ראש" או רק "רגל", לכל יהודי יש מעלות שחסרות לאחרים. לכן המשנה (אבות ד, י) מדריכה את האדם להיות שפל רוח בפני כל אדם: בכל מי שהוא פוגש יש דבר שאין בו.

ונמצא שיש יתרון ומעלה בכח אחד ואחד שגבוה מחבירו וחבירו צריך לו וכמשל האדם שהוא בעל קומה בראש ורגלים שאף שרגלים

נמצא שיש יתרון ומעלה בכוחו של כל אחד ואחד, שבו הוא גבוה מחברו וחברו זקוק לו. הדבר דומה לאדם, שיש לו קומה הכוללת ראש ורגליים: אף שהרגליים

כל אדם מצטיין בכוח מסוים, ולכן גם מי שנראה נמוך יותר נצרך למי שנראה גבוה ממנו. אדמו"ר הזקן ממחיש זאת באמצעות גוף האדם, שיש בו ראש ורגליים.

הם סוף המדרגה ולמטה והראש הוא העליון ומעולה ממנו מ"מ הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה להרגלים שצריך להלך בהם³⁷ וגם הם מעמידי הגוף והראש

הן הקצה התחתון של המדרגה והראש הוא העליון והנעלה מהן, מכל מקום, מבחינה אחת יש יתרון ומעלה לרגליים, שהרי הוא צריך ללכת בעזרתן; והן גם מחזיקות את הגוף ואת הראש.

הרגליים הן החלק הנמוך ביותר בגוף והראש הוא החלק העליון ביותר, ובכל זאת יש לרגליים יתרון ממשי: האדם הולך בעזרתן, והן מחזיקות את הגוף ואף את הראש. הערת קה"ת, על פי לקוטי שיחות, מציעה שההליכה מבטאת את המשמעות האמיתית של "הליכה" — שהיא ללא גבול.

וגם כשאירע כובד בראש מקיזין דם ברגלים ונרפא ומקבל חיותו ממנו ונמצא שאין שלימות להראש בלתי הרגלים כך הנה כל ישראל קומה אחת שלימה.^{38,39}

וגם כאשר מורגש כובד בראש, מקיזים דם מן הרגליים והוא נרפא ומקבל מהן את חיותו. נמצא שאין לראש שלמות בלי הרגליים. כך גם כל ישראל הם קומה אחת שלימה.

ברפואה של אותה תקופה טיפלו בכובד ראש באמצעות הקזת דם מן הרגליים, וכך הראש נרפא וקיבל מהן את חיותו. לכן הראש אינו שלם בלי הרגליים, ובאותו אופן כל ישראל הם גוף שלם אחד.

3 ונמצא אפילו מי שמחשב בדעתו שהוא בחי ראש לגבי חבריו הרי אין לו שלימות בלי חבריו וימצא חסרון בנפשו מה שחבריו משלימו ועייזי יהיה בטל

נמצא שגם מי שסבור בדעתו שהוא בחינת ראש ביחס לחבריו, אינו שלם בלי חבריו, והוא יגלה חסרון בנפשו שחבריו משלים. ומתוך כך יהיה בטל

גם אדם הרואה את עצמו כ"ראש" ביחס למישהו אחר חסר דבר שרק אותו אדם יכול להשלים לו. תחושת החסרון הזה מביאה אותו להיות עניו כלפי חבריו.

ושפל רוח לגבי חבריו מבלי ימצא האדם ראש וסוף ועייזי ביטול זה יתאחדו להשראת יחודו ית' שמסטרא דקדושה בלי ראש וסוף משא"כ מי שמחשב בדעתו

ושפל רוח ביחס לחבריו, כך שאיש אינו נחשב לראש או לסוף. באמצעות ביטול זה יתאחדו, כדי שתשרה בהם אחדותו יתברך, שכן מצד הקדושה אין ראש וסוף. לא כן מי שסבור בדעתו

כאשר כל אחד מניח את עצמו בצד בפני חבריו, אין איש שהוא ראש ואין איש שהוא סוף; באמצעות הביטול הזה הם נעשים לאחד. אחדות זו ראויה לכך שאחדות ה' תשרה בה, משום שמה ששייך לקדושה אין בו ראש וסוף.

נפרד במעלתו לגבי חבריו ועושה ראש וסוף נפרדים הרי הוא נופל בעלמא דפרודא שמסטרא⁴⁰ [שמסטרא אחרא] והנה בראש השנה הוא בחי התשובה⁴⁰ שכללות נשמות ישראל תשובנה למקורם ושרשם.

[שהוא] נפרד מחבריו כשל מעלתו, ועושה את הראש והסוף לנפרדים, נופל לעולם הפירוד, שמצד הסטרא אחרא. והנה בראש השנה יש בחינת תשובה: כלל נשמות ישראל שבות למקורן ולשורשן.

ההפך הוא אדם הרואה את עצמו נפרד בשל מעלתו, ומחלק את האנשים לראש ולסוף; גישה זו שייכת ל"עולם הפירוד", לתחומה של הסטרא אחרא. ראש השנה הוא זמן של תשובה, במובן המילולי של שיבה: כל נשמות ישראל יחד שבות למקורן ולשורשן.

4 וזהו בהתאסף ראשי עם⁴¹ ראש הוא בחיי המחשבה וראשי עם הם בחינות המחשבות של כללות ישראל שהם מתאספים מעלמא דפרודא שנפלו מחשבותם להיות זה פונה לכאן וכי' ונעשים רשות היחיד ליחודו ית'.

וזהו [פירוש] "בהתאסף ראשי עם": הראש הוא בחינת המחשבה, ו"ראשי עם" הם בחינות המחשבות של כלל ישראל, המתאספות מעולם הפירוד, שבו נפלו מחשבותיהם כך שזה פונה לכאן וכי'; והן נעשות רשות היחיד לייחודו יתברך.

"ראשי" העם מתפרשים כמחשבות ישראל, שכן הראש הוא מקום המחשבה. כשהמחשבות של בני אדם מתפזרות לכל עבר, הן שייכות לעולם הפירוד; כשהן מתאספות, הן נעשות "רשות היחיד" — מקום השייך לאחד — משכן לייחודו של ה'.

(ועד"ז הוא פי' שמע ישראל שמע לשון אסיפה מלשון וישמע שאול⁴² וכמ"ש במ"א⁴³ ועי' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ר"ה [ראש השנה] פ"ג [פרק ג']) וזהו דרך כלל:

(וכך גם פירוש "שמע ישראל": "שמע" הוא לשון אסיפה, מלשון "וישמע שאול", כפי שנתבאר במקום אחר. ועיינו בפרי עץ חיים, שער ראש השנה, פרק ג'). וזהו העניין בכלל.

אותו רעיון מסביר את הפסוק "שמע ישראל" (דברים ו', ד'): "שמע" פירושו גם "אסוף", כמו בשמואל א' ט"ו, ד', שם שאול אסף את העם. כך הפסוק קורא לישראל להתאסף ולהתייחד עם אחדותו של ה'. אדמו"ר הזקן מפנה לביאור המפורט יותר שלו בלקוטי תורה על פרשת ואתחנן ולפרי עץ חיים, ומסיים את ההסבר הכללי.

קטע 2 • 51-8

הברית שלמעלה מטעם ודעת

5 ב אך דרך פרט איך הוא דרך היחוד ומהו ענין התשובה ולמה דוקא בראש השנה.

2. אלא שבפרט: כיצד מתהווה הייחוד, מה עניינה של התשובה, ומדוע דוקא בראש השנה?

לאחר שהמאמר הציג את הרעיון הכללי, הוא שואל כעת שלוש שאלות מפורטות: כיצד מתהווה הייחוד, מהי תשובה, ומדוע היא מתרחשת דוקא בראש השנה.

ביאר הכתוב אח"כ לעברך בברית⁴⁴ והענין כמו למשל שני אוהבים⁴⁵ שכורתיים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם שאלו היה הדבר שהאהבה תלויה בו קיים לעד

בהמשך הפסוק מוסבר: "לעברך בברית". העניין דומה, למשל, לשני ידידים שכורתיים ביניהם ברית כדי שאהבתם לא תיפסק. אילו הדבר שהאהבה תלויה בו היה מתקיים לעד,

התשובה עולה מן הפסוק הבא, דברים כט, יא: "לעברך בברית". כדי להסביר מה פועלת הברית, אדמו"ר הזקן מביא משל על שני ידידים שכורתיים ברית כדי שאהבתם לא תיפסק לעולם.

לא היו צריכין לכריתת ברית ביניהם אלא לפי שיראים שמא יבוטל הדבר ובטלה האהבה או שמא יגרום איזה מניעה מבחוץ.

לא היה להם צורך לכרות ביניהם ברית. אלא הם עושים זאת מפני שהם חוששים שמא הדבר ייפסק והאהבה תתבטל, או שמא גורם כלשהו מבחוץ ייצור מכשול.

אילו הגורם לאהבתם היה עתיד להתקיים בוודאות לעד, לא היה צורך בברית. כורתים ברית מפני שחוששים שהסיבה לאהבתם תיעלם, או שמשוהו מבחוץ יפריד ביניהם.

6 ועיי' כריתת הברית תהיה אהבתם אהבה נצחית כל תמוט עולם ועד⁴⁶ ולא יפרידם שום מניעה מבית ומחוץ.

ובאמצעות כריתת הברית, אהבתם תהיה אהבה נצחית, שלא תזוז לעולם ועד, ושום מכשול, מבפנים או מבחוץ, לא יפריד ביניהם.

לאחר כריתת הברית, האהבה נעשית קבועה, ושום דבר בתוך הקשר או מחוצה לו אינו יכול להפריד בין הידידים. המילים "שלא תזוז לעולם ועד" שאולות מתהילים קד, ה, שם הן מתארות את יסודותיה האיתנים של הארץ.

והיינו מפני שעושים ביניהם קשר אמיץ וחזק שיתייחדו ויתקשרו באהבתם בקשר נפלא ולמעלה מן הטעם

כלומר, מפני שהם יוצרים ביניהם קשר איתן וחזק, כדי שיתאחדו וייקשרו באהבתם בקשר מופלא, שלמעלה מן הטעם והדעת.

הברית פועלת משום שהיא יוצרת קשר שאינו מבוסס על טעם. הידידים קשורים זה לזה באופן שחורג מכל הסבר לסיבה שהם אוהבים זה את זה.

והדעת שאף שע"פ הטעם והדעת היה צריך לפסוק האהבה או לגרום איזה שנאה אעפ"כ [אף על פי כן] מחמת הכריתות ברית מוכרח להיות אהבתם לעד קיימת

כך שגם אם לפי הטעם והדעת היה ראוי שהאהבה תיפסק או שתתעורר איזו שנאה, אף על פי כן, מכוח כריתת הברית, אהבתם חייבת להתקיים לעד.

גם אם לפי הטעם האהבה הייתה אמורה להסתיים או להפוך לשנאה, הברית מחייבת אותה להימשך. אהבה שתלויה בטעמים מסתיימת כשהטעמים מסתיימים; הברית אינה מסתיימת כך.

ועל כל פשעים תכסה אהבה⁴⁷ זו וקשר אמיץ זה לפי שבאו בברית והתקשרות כאלו נעשו לבשר אחד.

ואהבה זו וקשר איתן זה "יכסו על כל פשעים", מפני שכרתו ברית ונקשרו זה בזה, כאילו נעשו לבשר אחד.

במשלי י, יב נאמר ש"אהבה תכסה על כל פשעים"; אהבת הברית מכסה על כל פגיעה. זאת מפני שעם כריתת הברית נעשו השניים, כביכול, לבשר אחד.

7 וכמו שלא יוכל לפסוק אהבתו על עצמו כך לא יפסוק מעל חבירו. ולכן נקי בלשון כריתת ברית כמ"ש אשר כרתו את העגל ויעברו בין בתריו⁴⁸ כלומר להיות שניהם עוברים בתוך גוף אחד⁴⁹ להיות לאחדים.⁵⁰

וכשם שאדם אינו יכול להפסיק לאהוב את עצמו, כך לא יפסיק לאהוב את חברו. לכן הדבר נקרא בלשון "כריתת ברית", כפי שנאמר: "אשר כרתו את העגל ויעברו בין בתריו" — כלומר, שניהם עוברים בתוך גוף אחד ונעשים לאחדים.

אדם אינו מפסיק לאהוב את עצמו, והברית הופכת את הזולת לחלק ממנו. משום כך התורה מדברת על "כריתת ברית: כפי שמתואר בירמיהו ל"ד, י"ח, עגל נחצה לשניים והצדדים עברו בין חלקיו; זהו סימן לכך ששניהם עוברים מעתה בתוך גוף אחד ונעשים לאחדים.

8 והנה ככל המשל הזה עשה לנו⁵¹ ה' אלהינו דכתיב הנה אנכי כורת ברית⁵² נגד כל עמך אעשה נפלאות פי למעלה מן הטעם ודעת וכמו שאמר דוד ליהונתן נפלאתה אהבתך⁵³ וגוי.

והנה, כפי שעולה מכל המשל הזה, כך עשה לנו הוי' אלקינו, ככתוב: "הנה אנכי כורת ברית; נגד כל עמך אעשה נפלאות" — כלומר, למעלה מטעם ודעת; וכפי שאמר דוד ליהונתן: "נפלאתה אהבתך" וגוי.

ה' כרת עם ישראל ברית כזאת ממש, ככתוב בשמות ל"ד, י': "הנה אנכי כורת ברית; נגד כל עמך אעשה נפלאות". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "נפלאות" כדבר שלמעלה מטעם ודעת, בדומה לדברי דוד ליהונתן: "נפלאתה אהבתך ליי" (שמואל ב' א', כ"ו).

כי על ידי יגמה"ר [י"ג מדות הרחמים] שהמשיך משה רבינו ע"ה [עליו השלום] נעשה כביכול כריתת ברית והתקשרות להקב"ה עם ישראל לעורר את האהבה וסלחת כו' שלא יהיו עונותיכם מבדילין⁵⁴ כו' כי חלק ה' עמו:^{55, 56}

כי באמצעות י"ג מדות הרחמים שהמשיך משה רבנו עליו השלום, נעשו כביכול כריתת ברית והתקשרות בין הקדוש ברוך הוא לישראל, כדי לעורר את האהבה, "וסלחת" וכו', כך ש"עונותיכם" לא יהיו "מבדילים" וכו', "כי חלק הוי' עמו".

הברית הזאת נכרתה לאחר חטא העגל, כאשר משה המשיך את י"ג מדות הרחמים וביקש מה' "וסלחת" (שמות ל"ד, ט'). הברית מעוררת את אהבת ה', כדי שחטאי ישראל לא יפרידו בינם לבינו (ישעיהו נ"ט, ב'), שכן "כי חלק הוי' עמו" (דברים ל"ב, ט').

מלכויות, זכרונות ושתי זעקות הלב

9 ג והנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אמר הקב"ה אמרו לפני מלכויות^{57,58} שתמליכוני עליכם זכרונות שיעלו זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר.

3. והנה אמרו חז"ל: הקדוש ברוך הוא אמר: "אמרו לפני מלכויות, כדי שתמליכו אותי עליכם; זיכרונות, כדי שזיכרונכם יעלה לפני לטובה. ובמה? בשופר."

סעיף ג פונה לתפילות המיוחדות של ראש השנה. הגמרא (ראש השנה טז ע"א) מביאה את הוראת ה': לומר פסוקים של מלכויות כדי להמליך אותו עליכם, ופסוקים של זיכרונות כדי שזיכרונכם יעלה לפני לטובה, ולעשות זאת באמצעות השופר.

כי הנה ראש השנה הוא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון⁵⁹ שנברא בו⁶⁰ אדם הראשון ברי"ה [בראש השנה]⁶¹ ואמר ה' מלך גאות לבש^{62,63} וגוי

כי ראש השנה הוא "זה היום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון" — היום שבו נברא אדם הראשון, בראש השנה; והוא אמר: "הוי מלך, גאות לבש" וגוי,

ראש השנה הוא היום שבו נברא אדם הראשון, "היום הראשון" שעליו מזכירה התפילה "זה היום תחילת מעשיך". המדרש (פרקי דרבי אליעזר יא) מספר שאדם קרא לכל הברואים להמליך את בוראם, וכולם הכריזו יחד: "הוי מלך, גאות לבש" (תהילים צג, א).

לפי שאז נתגלה מלכותו ית' והיה זה באתערותא דלעילא בלבד ועכשיו צריך להיות זכרון ליום ראשון ע"י אתערותא דלתתא לעורר התגלות מלכותו ית' עלינו ע"י זכרון הברית וההתקשרות שבין ה' ובינינו

מפני שאז התגלתה מלכותו יתברך, והדבר היה באתערותא דלעילא בלבד. אבל כעת צריכה להיות "זיכרון ליום ראשון" באמצעות אתערותא דלתתא, כדי לעורר את גילוי מלכותו יתברך עלינו, באמצעות הזכרת הברית וההתקשרות שבין ה' לבינינו.

באותו ראש השנה הראשון התגלתה מלכות ה' באמצעות אתערותא דלעילא בלבד, ביוזמתו של ה' ולא בעקבות מעשה כלשהו של בני אדם. כעת, בכל שנה, "זיכרון ליום ראשון" צריך לבוא באמצעות אתערותא דלתתא: עם ישראל מעורר את גילוי מלכות ה' עליו, כשהוא מזכיר את הברית ואת הקשר שבינו לבין ה'.

והיינו על ידי השופר שהוא בחינת תשובה עילאה בחינת צעקת הקול מעומקא דליבא מנקודת פנימית הלב עד שאין כלי הדבור יכולים להגבילה מפני שהיא קול בלבד

והיינו באמצעות השופר, שהוא בחינת תשובה עילאה — בחינת צעקת הקול מעומק הלב, מנקודת הפנימיות של הלב, עד כדי כך שאיברי הדיבור אינם יכולים להכיל אותה, מפני שהיא קול בלבד.

האמצעי לכך הוא השופר, שמסמל תשובה עילאה — צעקה מעומק הלב. הצעקה באה ממקום עמוק כל כך, שמילים אינן יכולות להכיל אותה: היא קול טהור בלבד.

ולכן אין אומר ואין דברים⁶⁴ אלא בחינת תקיעה קול פשוט ושברים הוא ג"כ אינו אלא קול אלא שיש בקול עצמו כמה בחינות ותנועות גנוחי גניח⁶⁵ כו'.

ולכן "אין אומר ואין דברים", אלא בחינת תקיעה, קול פשוט. וגם שברים אינם אלא קול, אלא שבקול עצמו יש כמה בחינות ותנועות — "גנוחי גניח" וכו'.

לכן השופר אינו אומר מילים, בלשון תהילים יט, ד: "אין אומר ואין דברים". התקיעה היא קול פשוט ורצוף, וגם השברים הם קול בלבד, אלא שהוא נחלק לצלילי ה"גניחות" שהגמרא (ראש השנה לג ע"ב) מתארת.

10 וביאור הדבר דכתיב לך אמר לבי בקשו פני⁶⁶ וגוי פני היינו פנימיות הלב.⁶⁷

ביאור העניין: נאמר, "אליך אמר לבי: בקשו פני" וגוי. "פני" פירושו פנימיות הלב.

בתהילים כ"ז, ח' נאמר: "אליך אמר לבי: בקשו פני". אדמו"ר הזקן מפרש את "פני" כקשור לפנימיות — למקום הפנימי ביותר שבלב, כפי שהוא מסביר גם באיגרת הקודש, סימן ד'.

כי הנה יש בבחי' צעקת הלב ב' בחינות בחי' פנימית גם בחי' חיצונית חיצונית הלב הוא נמשך מן הדעת והתבוננות בגדולת ה' והתפשטות אור א"ס

הנה, בצעקת הלב יש שתי בחינות: בחינה פנימית וגם בחינה חיצונית. חיצונית הלב נמשכת מן הדעת ומן ההתבוננות בגדולת ה' ובהתפשטות אור אין סוף,

בצעקת הלב אל ה' יש שתי בחינות: חיצונית ופנימית. הבחינה החיצונית נובעת מן הדעת — מהתבוננות בגדולת ה' ובאופן שבו אורו האין סופי מתפשט בבריאה.

ב"ה על הנבראים להוות מאין ליש כל צבא השמים העליונים והארץ וכל אשר בה ובטובו מחדש⁶⁸ בכל יום תמיד מעשה בראשית ואתה מחיה את כולם⁶⁹ כו'

ברוך הוא, על הנבראים, להוות מאין ליש את כל צבא השמים העליונים, את הארץ ואת כל אשר בה; "ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", ו"אתה מחיה את כולם" וגו';

מתבוננים בכך שה' מהווה הכול מאין ליש — הן את השמים העליונים והן את הארץ — מחדש את הבריאה בכל יום, כפי שנאמר בברכה שלפני קריאת שמע בבוקר, ומחיה את הכול, ככתוב בנחמיה ט', ו'. אלה דברים שאדם יכול להבין.

אשר בהרחיב דעתו בדברים האלו וכיוצא באחזן נמשך לאדם בחי' צעקת הלב לצעוק לכו אל ה' ולמשוך אחריו לדבקה בו ית' בתשוקה וצמאון כו'.

וכאשר אדם מרחיב את דעתו בעניינים האלה וכיוצא בהם, נמשכת בו בחינת צעקת הלב: לכו צועק אל ה' ונמשך אחריו, לדבקה בו יתברך בתשוקה ובצימאון וגו'.

כשאדם מעמיק את מחשבתו בעניינים האלה, לכו מתעורר לצעוק אל ה' ולהשתוקק לדבקה בו. זו הרגשה ממשית, אך היא נוצרת מתוך הבנה, ולכן היא הצעקה החיצונית.

11 וזהו אחרי הי' ילכו כאריה ישאג⁷⁰ שיש בחיי שאגה בבחי' חיצוניות הלב הוא בחיי אחרי הי' ילכו כאריה שבמרכבה עליונה פני אריה אל הימין⁷¹ כו'

וזהו [הפירוש של] "אחרי הי' ילכו, כאריה ישאג": יש בחינה של שאגה בפנימיות החיצונית של הלב, והיא הבחינה של "אחרי הי' ילכו, כאריה" — [האריה] שבמרכבה העליונה, "פני אריה אל הימין" וכו'.

בהושע יא, י נאמר: "אחרי הי' ילכו, כאריה ישאג". אדמו"ר הזקן קושר את השאגה לאריה שבחזון המרכבה של יחזקאל, שבה היו "פני אריה אל הימין" (יחזקאל א, י), והופך את השאגה לדימוי לזעקה החיצונית של הלב.

והם כל מחנה מיכאל שעבודתם ושאגתם הוא אל הימין בחיי אהבה⁷² וגודל אהבתם ותשוקתם להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה המהווה והמחיה אותם מחמת השגתם התהוותם

ואלה הם כל מחנה מיכאל, שעבודתם ושאגתם הן לצד ימין, בחינת אהבה; האהבה העצומה והכמיהה שלהם להתבטל ולהיכלל באור אין סוף ברוך הוא, המהווה אותם ומחיה אותם, נובעות מהשגתם כיצד התהוו.

המלאכים שבצד האריה הם מחנהו של המלאך מיכאל, הניצב לימין, צד האהבה. ה"שאגה" שלהם היא אהבתם העצומה וכמיהתם להתבטל ולהיכלל באור אין סוף, הבורא אותם ומחיה אותם.

מאין ליש וחיותם וקיומם והשפעתם שנמשך להם בכל רגע כל זה נקרא חיצוניות הלב שנלקחה מבחי' התפשטות זיו והארת ית' על הנבראים ששם עלו השגת הנבראים כל אחד ואחד לפי ערכו ואין זה

מאין ליש, וכן את חיותם, קיומם והשפע הנמשך אליהם בכל רגע. כל זה נקרא חיצוניות של הלב, הנובעת מבחינת התפשטות זיו והארתו יתברך על הנבראים, שאליה מגיעה השגת הנבראים, כל אחד לפי ערכו; ואין זה אלא

אהבתם נובעת מהבנתם כיצד הם מתהווים מאין ליש ומתקיימים בכל רגע. מכיוון שהיא מבוססת על השגה, היא "חיצונית": היא מגיעה רק עד זיוו של הי', המתפשט על הבריאה, וכל נברא משיג אותו לפי יכולתו.

אלא זיו (ועמ"ש בפ' ראה בד"ה אחרי הי' אלקיכם תלכו ובד"ה כי תשמע בקול בענין מפתחות החיצונית ומפתחות הפנימיות) אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו רם ומתנשא כו'

זיו. (וראו מה שנכתב בפרשת ראה, במאמר המתחיל "אחרי הי' אלקיכם תלכו", ובמאמר המתחיל "כי תשמע בקול", בענין המפתחות החיצוניים והמפתחות הפנימיים.) אבל הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו רם ונישא וכו',

הנבראים יכולים להשיג רק זיו, ולא את הי' עצמו. אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים בפרשת ראה העוסקים ב"מפתחות החיצוניים" וב"מפתחות הפנימיים", ואז עובר לדבר על הקדוש ברוך הוא כפי שהוא בעצמו, הנעלה מכל אלה.

וכדכתיב כי נשגב שמו לבדו⁷³ שאפילו בחינת שמו הוא בבחי' לבדו דלית מחשבה תפיסא ביה⁷⁴ ואני
ה' לא שנית⁷⁵ כתיב כמו קודם שנברא העולם היה⁷⁶ הוא ושמו לבדו⁷⁷ כו' כמ"ש במ"א.⁷⁸

כמו שכתוב: "כי נשגב שמו לבדו" — שגם בחינת שמו היא בבחינת "לבדו", כי אין מחשבה יכולה לתפוס בו.
ונאמר: "אני הוי' לא שנית": כפי שהיה קודם שנברא העולם, כך הוא ושמו לבדו [היו], וכו', כפי שמבואר במקום
אחר.

בתהלים קמח, יג נאמר: "כי נשגב שמו לבדו". גם שמו של ה', התגלותו, נותר "לבדו", מעבר להשגתה של כל מחשבה, כפי שנאמר בתיקוני
זוהר. וכן "אני הוי' לא שנית" (מלאכי ג, ו): ה' הוא כעת כפי שהיה קודם בריאת העולם, כשלא היו אלא הוא ושמו, כדברי פרקי דרבי
אליעזר.

12 וכמאמר המלך המרום לבדו⁷⁹ מאז המשובח כו' פי' מאז קודם שנברא העולם היה בחי' המלך שהוא
בחי' שמו בבחי' לבדו ומובדל כו'.

וכמאמר: "המלך המרום לבדו מאז, המשובח כו'". כלומר, "מאז" — קודם שנברא העולם — הייתה בחינת
"המלך", שהיא בחינת שמו, בבחינת "לבדו" ומובדל כו'.

בברכה הראשונה שלפני קריאת שמע של שחרית מתואר ה' כ"המלך המרום לבדו מאז". אדמו"ר הזקן מפרש את המילים "מאז"
כמתייחסות לזמן שקודם לבריאה: אז "המלך", כלומר שמו, היה לבדו ומובדל.

וגם עתה שיש ימות עולם מ"מ הרי הוא משובח ומפואר ומתנשא מהם שאינו מתפשו ומתלבש בתוכם
בבחינת גילוי

וגם עתה, כשיש "ימות עולם", הוא בכל זאת משובח, מפואר ומתנשא מעליהם, שכן אינו מתפשט ואינו מתלבש
בתוכם בגילוי.

גם עכשיו, כשהעולם קיים, הברכה ממשיכה ומתארת את ה' כ"משובח, מפואר ומתנשא מימות עולם": הוא נותר מעל הבריאה ואינו
מתלבש בתוכה בגלוי.

וכדכתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא פי' כטבע האש שמסתלק למעלה ע"ד משל ואינו יורד ומתפשט.
וכמו שכתוב: "כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא" — כלומר, על דרך משל, כטבע האש, שמסתלקת כלפי מעלה ואינה
יורדת ומתפשטת.

בדברים ד, כד, ה' מתואר כ"אש אוכלה". מטבעה, האש מסתלקת כלפי מעלה ולא מתפשטת כלפי מטה, ולכן היא ממחישה את עצמותו של
ה', שאינה יורדת אל תוך העולמות.

(וע' בזהר תרומה דקל"ב ע"ב) כי הנה כל השפעה והמשכה מאור א"ס ב"ה בעולמות הוא בחי' ירידה והשתלשלות ממקום גבוה למקום נמוך בחי' מים ולא שייך זה

(ועיין בזהר, תרומה, דף קל"ב ע"ב). שהרי כל השפעה והמשכה מאור אין סוף ברוך הוא אל העולמות היא ירידה והשתלשלות ממקום גבוה למקום נמוך, בבחינת מים; ואין הדבר שייך

לעומת זאת, כל המשכה של אור אל העולמות היא תנועה ממקום גבוה לנמוך, כמו מים, דרך שרשרת הדרגתית של ירידה. כאן מפנה אדמו"ר הזקן לזהר על פרשת תרומה (ב, קל"ב ע"ב).

אלא אחר כמה מיני צמצומים והתלבשות האור במדרגות שונות ומסכים רבים להעלים ולהסתיר גילוי אלהותו ית' בעצמו ובכבודו שלא יהיו העולמות בטלים והיו כלא היו ויחזרו לאין ואפס כשהיו

אלא רק לאחר סוגים רבים של צמצומים, ולאחר שהאור מתלבש במדרגות שונות ובמסכים רבים, המעלימים ומסתירים את גילוי אלקותו יתברך בעצמו ובכבודו, כדי שהעולמות לא יתבטלו ויהיו כאילו לא היו, וישונו לאין ואפס כפי שהיו.

ירידה כזאת אפשרית רק לאחר צמצומים רבים ומסתירים את עצמותו של ה'. בלעדיהם היו העולמות מתבטלים לנוכח הגילוי וחוזרים לאין ולאפס שהיו קודם לכן.

אבל בגילוי אלהותו ית' בעצמו ובכבודו לא שייך שום השפעה לא בגדר ממאל ולא בגדר סובב. ולכן נקרא אל עליון כלומר שהוא רם ונשא וגבוה מאד

אבל בגילוי אלקותו יתברך בעצמו ובכבודו לא שייכת שום השפעה — לא בגדר ממלא ולא בגדר סובב. לכן הוא נקרא "אל עליון", כלומר, הוא רם, נשגב וגבוה מאד.

עצמותו של ה' כפי שהיא לעצמה אינה משפיעה אל העולמות כלל, לא כאור שממלא אותם ולא כאור שסובב אותם. לכן הוא נקרא "אל עליון" (בראשית יד, יח): הוא נשגב ונעלה מכל דבר.

(וע' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] בפ"י אל עליון דפ"י שהוא בבחינת כתר שהוא עליון על כל האצילות⁸⁰ ועמ"ש בשיר השירים בד"ה לסוסתי^{81,82} בפ"י כמראה אדם אדמה לעליון⁸³ משא"כ עליון ממש הוא בחי' כי לא אדם הוא⁸⁴ ע"ש).

(ועיין בפרדס, בערכי הכינויים, בפירוש "אל עליון", שמבאר שהוא בבחינת כתר, העליון על כל האצילות. ועיין גם מה שכתוב בשיר השירים, בדרוש המתחיל "לסוסתי", בפירוש "כמראה אדם" ו"אדמה לעליון"; ואילו עליון ממש הוא בבחינת "כי לא אדם הוא", עיין שם.)

בסוגריים מציין אדמו"ר הזקן שהפרדס, בערכי הכינויים, מבאר כי "אל עליון" הוא בחינת כתר, הנעלה מכל האצילות. הוא מפנה גם לדרוש שלו על "לסוסתי" (לקוטי תורה, שיר השירים): ה"עליון" שב"אדמה לעליון" עדיין קשור ל"מראה אדם", ואילו העליון לאמיתותו הוא "כי לא אדם הוא" (שמואל א טו, כט).

ומשם נמשך להיות לאדם בחי' צעקה בפנימית הלב למעלה מן הדעת⁸⁵ שלא ליפרד מיחודו ואחדותו ית' ולהיות לכו בוער כרשפי אש⁸⁶ שלהבת העולה מאליה

ומשם נמשכת לאדם בחינת צעקה בפנימיות הלב, למעלה מן הדעת, שלא להיפרד מייחודו ואחדותו יתברך, ושיהיה לכו בוער כרשפי אש, כלהבת אש העולה מאליה.

מאותה בחינה של ה', שלמעלה מכל השפעה, נמשכת צעקה פנימית של הלב — צעקה שלמעלה מן הדעת, שכל עניינה הוא שלא להיפרד מאחדותו של ה'. הלב בוער "כרשפי אש" (שיר השירים ח, ו), כלהבת העולה מאליה.

ומעצמה בלי טעם ודעת להשתפך נפשו אל חיק אביה ולמסור נפשו באחד⁸⁷ כי חלק⁸⁸ ה' עמו וישראל עלו במחשבה בבחי' פנימית כו' כמ"ש במ"א.^{89, 90, 91}

ומעצמה, בלי טעם ודעת, נפשו משתפכת אל חיק אביה, והיא מוסרת את נפשה ב[מילה] "אחד"; "כי חלק הוי' עמו", וישראל עלו במחשבה בבחינת פנימיות וכו', כמו שמבואר במקום אחר.

לאהבה זו אין טעם: הנפש משתוקקת מעצמה להשתפך אל חיק אביה ולמסור את נפשה במילה "אחד" שבקריאת שמע. שורשה בכך שישראל הם "חלק הוי'" ו"עלו במחשבה", בבחינה הפנימית ביותר של ה'.

13 וזהו לך אמר לבי בקשו פני פנימית הלב היינו ע"י את פניך⁹² הוי' אבקש כי מבחי' אחרי הוי' ילכו בחי' אחרי היינו זיו והארה מזה נמשך להיות כאריה ישאג⁹³

וזהו [פירוש] "אליך אמר לבי: בקשו פני": פנימיות הלב; כלומר, על ידי "את פניך, הוי', אבקש". שכן מן הבחינה של "אחרי הוי' ילכו" — כאשר "אחרי" פירושו זיו והארה — נמשכת [הבחינה של] "כאריה ישאג",

תהילים כ"ז, ח' ממשיך: "את פניך, הוי', אבקש". אדמו"ר הזקן מסביר שהזעקה הפנימית "בקשו פני" נובעת מחיפוש פניו של הקב"ה עצמו, ואילו הזעקה החיצונית, "כאריה ישאג", נובעת מההליכה "אחרי" הוי' — מן האור והזיו הנמשכים ממנו.

שהוא הצעקה דחיצונית הלב ולהיות בקשו פני הצעקה שמפנימית הלב הוא הנמשך מבחי' את פניך הוי' אבקש שהוא הקב"ה בכבודו ובעצמו וכנ"ל.

שהיא זעקת חיצונית הלב. וההתהוות של "בקשו פני", הזעקה מפנימיות הלב, נמשכת מן הבחינה של "את פניך, הוי', אבקש", שהיא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, כפי שנתבאר לעיל.

הזעקה החיצונית היא שאגת האריה. הזעקה הפנימית, "בקשו פני", נמשכת מ"את פניך, הוי'" — מן הקדוש ברוך הוא עצמו, בכבודו ובעצמו, כפי שהוסבר בפסקה י"ב.

והוא בחיי וכלל מאדך⁹⁴ וזהו ממעמקים קראתיך⁹⁵ ה' מעמקי הלב (ולכן אומרים מזמור זה בעשרת ימי תשובה)

וזוהי הבחינה של "ובכל מאדך". וזהו [פירוש] "ממעמקים קראתיך ה'" — מעמקי הלב. (ולכן אומרים מזמור זה בעשרת ימי תשובה.)

בחינה פנימית זו היא האהבה "בכל מאדך" (דברים ו', ה'). זהו גם פירוש הפסוק בתהילים ק"ל, א', "ממעמקים קראתיך": קריאה מעמקי הלב, ולכן אומרים מזמור זה בעשרת ימי תשובה.

כי ע"י תשובה עילאה מעומקא דליבא כי רע ומר⁹⁶ עזבו את⁹⁷ ה' וריחוקו מאור פניו ית' אשר נגעה עד הנפש ממש בקרב איש ולב עמוק.⁹⁸

כי על ידי תשובה עילאה, הנובעת מעומק הלב, מתוך ההכרה כי רע ומר הדבר שעזבו את הוי', ומתוך הריחוק מאור פניו יתברך, הנוגע עד הנפש ממש — "בקרב איש ולב עמוק":

תשובה עילאה עולה מעומק הלב כאשר האדם חש עד כמה "רע ומר" לעזוב את ה' (ירמיהו ב', י"ט; ישעיהו א', ד'), ועד כמה הוא רחוק מאור פניו. כאב זה מגיע "בקרב איש ולב עמוק" (תהילים ס"ד, ז').

ע"י מעורר ג"כ למעלה להיות קראתיך ה' מהעלם אל הגילוי שיתגלה בחיי פנימיות מלכותו ית'

על ידי כך הוא מעורר גם למעלה שתהיה "קראתיך ה'" — מהעלם לגילוי — ותתגלה פנימיות מלכותו יתברך.

זעקה מעומק כזה מעוררת למעלה תגובה מקבילה: "קראתיך" נעשה קריאה הממשיכה את הקב"ה מן ההעלם אל הגילוי. מה שמתגלה הוא פנימיות מלכותו.

(ע"י בד"ה שוש אשיש⁹⁹ גבי וזהו תגל נפשי באלקי¹⁰⁰ כו' להיות נגלה כבוד הדר מלכותו¹⁰¹ בחיי מלי דא"ס כו' ומשם נמשך במלכות דאצילות כי ממלכות שבכתר נעשה כתר שבמלכות כמ"ש בד"ה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת ע"ש)

(עיינו במאמר המתחיל "שוש אשיש", בקטע "וזהו תגל נפשי באלקי" וכו': שתתגלה "כבוד הדר מלכותו", בחינת מלכות דאין סוף וכו', ומשם נמשכת ההארה במלכות דאצילות; כי מן המלכות שבכתר נעשה כתר שבמלכות, כפי שנתבאר במאמר המתחיל "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת"; עיינו שם.)

בסוגריים מפנה אדמו"ר הזקן לשני מאמרים אחרים בלקוטי תורה ומבהיר את עניינם: "כבוד הדר מלכותו" שעתידי להתגלות הוא מלכות דאין סוף — מלכותו של הקב"ה כפי שהיא בעצמותו האינסופית — והיא נמשכת במלכות דאצילות, משום ש"המלכות שבכתר נעשית הכתר שבמלכות": הבחינה התחתונה של המדרגה העליונה נעשית הבחינה העליונה של המדרגה שמתחתיה.

עלינו וכמ"ש מרחוק ה' נראה לי^{102, 103} (ועמ"ש בביאור ע"פ כי המצוה הזאת¹⁰⁴ בפי' ולא רחוקה היא¹⁰⁵ וע' בזהר ויקרא דף כ' סע"ב [סוף עמוד ב] ובפי' צו דל"ה סע"ב [סוף עמוד ב])¹⁰⁶

עלינו; וכמו שכתוב: "מרחוק ה' נראה לי". (ועיינו בביאור על הפסוק "כי המצוה הזאת", בפירוש "ולא רחוקה היא"; וכן בזהר, ויקרא, דף כ' ע"ב בסופו, ובפרשת צו, דף ל"ה ע"ב בסופו.)

גילוי זה בא "עלינו", כפי שנאמר בירמיהו ל"א, ג': "מרחוק ה' נראה לי" — דווקא מתוך הריחוק בא הגילוי. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "כי המצוה הזאת... לא רחוקה היא" (דברים ל', י"א), ולשני מקומות בזהר הדורשים את הביטוי "מרחוק".

וזהו ענין זכרונות שלשון זכרון נופל על דבר שהוא רחוק לכך אומרים אתה זוכר מעשה עולם¹⁰⁷ וכי'

וזהו ענין הזכרונות: לשון "זיכרון" שייכת לדבר שהוא רחוק. לכן אומרים: "אתה זוכר מעשה עולם" וכי',

זיכרון שייך רק לדבר מרוחק; אין אדם "זוכר" דבר שנמצא לנגד עיניו. לכן בתפילת הזכרונות במוסף של ראש השנה אומרים: "אתה זוכר מעשה עולם".

שהם רחוקים מאור פניו ית' ואנו מעוררים את זכרון האהבה פנימיות מעצמותו ומהותו ית' על ידי השופר שהוא קול היוצא מפנימיות הלב כנ"ל:^{108, 109}

שהרי הם רחוקים מאור פניו יתברך, ואנו מעוררים את זיכרון האהבה הפנימית שמעצמותו ומהותו יתברך, באמצעות השופר, שהוא קול היוצא מפנימיות הלב, כנזכר לעיל.

מעשי העולם רחוקים מאור פניו של ה', ולכן יש צורך "לזכור" אותם. באמצעות השופר, קול העולה מפנימיות הלב, אנו מעוררים את זיכרון אהבתו הפנימית של ה', שמקורה בעצמותו ממש.

קטע 4 • 14

תהילים ק"נ: מקדושתו ועד השופר

14 ד וזהו הללו יה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע¹¹⁰ עוזו הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גודלו הללוהו בתקע שופר.¹¹¹

4. וזהו [פירוש] "הללו יה, הללו אל בקדשו; הללוהו ברקיע עוזו. הללוהו בגבורותיו; הללוהו כרוב גודלו. הללוהו בתקע שופר".

סעיף 4 קורא את הפסוקים מתהילים ק"נ כתיאור של ירידת אור ה' אל העולמות, עד לסיום "הללוהו בתקע שופר". החלקים הבאים מסבירים כל אחד מן הביטויים.

פ' בקדשו בקדש העליון שהוא מרום וקדוש מובדל בבחינת לבדו מכל בחי' וגדר השפעה (וגם פירוש בקדשו היינו כענין מ"ש בד"ה כי כארץ תוציא צמחה^{112, 113} בענין המלך הקדוש קדושתו למעלה מקדושתכם¹¹⁴ כו' וזהו בקדשו דייקא)

"בקדשו" פירושו בקדושה העליונה, שהיא נישאה וקדושה, מובדלת בבחינת "לבדו" מכל בחינה ומכל גדר של השפעה. (וכן, פירוש "בקדשו" הוא על דרך מה שנאמר במאמר המתחיל "כי כארץ תוציא צמחה", בעניין "המלך הקדוש": "קדושתו למעלה מקדושתכם" וכו'; וזהו דווקא "בקדשו").

"קדושתו" היא קדושתו העליונה של ה', המובדלת ונמצאת "לבדו", מחוץ לכל השפעה אל העולמות. בסוגריים מובא המדרש על "קדושים תהיו כי קדוש אני": "קדושתו למעלה מקדושתכם", כפי שמוסבר במאמר על "כי כארץ תוציא צמחה", העוסק בטעם שאומרים "המלך הקדוש" בעשרת ימי תשובה.

שהוא בחי' אש אוכלה ומאל עליון הנ"ל נשפע האור והחיות ע"י רקיע עוזו שהם המסכים רבים שמעלימים ומסתירים גילוי אלקותו ית' בהעלם אחר העלם

זוהי בחינת "אש אוכלה". ומ"אל עליון" הנזכר לעיל נמשכים האור והחיות באמצעות "רקיע עוזו", שהם המסכים הרבים המעלימים ומסתירים את גילוי אלקותו ית', בהעלם אחר העלם.

קדושה זו היא "אש אוכלה" ו"אל עליון" שנזכרו בפסקה 12. משם נמשך האור דרך "רקיע עוזו" — המסכים הרבים המסתירים את האלקות, העלם אחר העלם, כדי שהעולמות יוכלו להתקיים.

(עמ"ש בביאור ע"פ שמע ישראל^{115, 116} בענין יהי רקיע כו' ויעש אלקים את הרקיע^{117, 118} כו' ועיין עוד בזהר בראשית דף ל"ב¹¹⁹ ע"ב ובפ' ויגש דרי"א ע"א)

(ראו מה שנכתב בביאור על הפסוק "שמע ישראל", בעניין "יהי רקיע" וכו' ו"ויעש אלקים את הרקיע" וכו'; וראו עוד בזהר, בראשית, דף ל"ב ע"ב, ובפרשת ויגש, דף רי"א ע"א.)

הרקיע בבראשית א', ו-ז', המבדיל בין המים העליונים לתחתונים, הוא הדגם למסכים האלה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "שמע ישראל" ולשני מקומות בזהר העוסקים ברקיע.

ובגבורותיו הן הם הצמצומים אשר אחר ההעלם והתלבשות אור א"ס ב"ה בכמה מיני לבושין ומדרגות שונות

ו"בגבורותיו" — אלו הצמצומים, הכאים לאחר ההעלם והתלבשות אור אין סוף ב"ה בלבושים רבים וכדרגות שונות; "בגבורותיו" הן הצמצומים, המגבילים את האור. הם באים לאחר שאור אין סוף כבר הועלם והתלבש בלבושים וכדרגות רבות.

אזי נשפע האור והחיות קו לקו זעיר שם זעיר שם¹²⁰ כדי שיוכלו כל העולמות עליונים ותחתונים לקבל חיותם כו'.

אזי נמשכים האור והחיות "קו לקו, זעיר שם זעיר שם", כדי שכל העולמות, העליונים והתחתונים, יוכלו לקבל את חיותם וכו'.

האור נמשך אז במנות קטנות ומדודות, "קו לקו, זעיר שם זעיר שם" (ישעיהו כ"ח, י'). רק כך יכול כל עולם, עליון או תחתון, לקבל את החיות המתאימה לו.

וכרוב גודלו פ"י שאחר המסכים והצמצומים נתהוו ונאצלו ונבראו ריבוי רבבות עולמות לאין קץ ותכלית כמ"ש ועלמות אין מספר¹²¹ ובכל עולם אין מספר לגדודיו¹²² ובגדוד אחד אלף אלפים¹²³ כו' ו"כרוב גודלו" פירושו שלאחר המסכים והצמצומים נתהוו, נאצלו ונבראו רבבות עולמות לאין קץ וללא גבול, ככתוב: "ועולמות אין מספר"; ובכל עולם אין מספר לגדודיו, ובגדוד אחד אלף אלפים וכו'.

"רוב גודלו" הם העולמות הרבים לאין מספר שנוצרו לאחר המסכים והצמצומים. את "ועולמות אין מספר" קוראים כאן כ"עולמות שאין להם מספר", והגמרא (חגיגה י"ג ע"ב) אומרת שאין מספר לגדודיו של ה', בעוד שבגדוד אחד יש "אלף אלפים".

(ולכן כתיב כרוב גודלו ולא כגודל גודלו שלשון רוב מורה שיש כמה מיני ריבוי התחלקות בבחי' גדולת התשפטות החיות בכמה מיניעולמות וכמ"ש בד"ה ענין קי"ש [קריאת שמע] בפ' ואתחנן)¹²⁴

(ולכן כתוב "כרוב גודלו" ולא "כגודל גודלו", שכן המילה "רוב" מורה על ריבוי סוגים של התחלקות בגדולת התשפטות החיות בעולמות מסוגים שונים, וכפי שנכתב במאמר המתחיל "ענין קריאת שמע" בפרשת ואתחנן.)

הפסוק אומר "כרוב גודלו" ולא "כגודל גודלו", מפני ש"רוב" מציין ריבוי: החיות מתחלקת לסוגים רבים של עולמות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על קריאת שמע בפרשת ואתחנן.

וכל זה הללוהו להמשיך בתקע שופר שהוא בחי' תשובה עילאה בחי' פנימיות נקודת הלב קול פשוט תקיעה כו' בלא התחלקות אותיות להיות בחינת דיבור כנ"ל.

וכל זה, "הללו", נועד להמשיך באמצעות "תקיעת השופר", שהיא בחינת תשובה עילאה — פנימיות נקודת הלב, קול פשוט, תקיעה וכו', בלי חלוקה לאותיות שתהפוך אותה לבחינת דיבור, כנוכר לעיל.

כל שלבי ההלל הללו מובילים אל השופר, שממשיך את האור ממדרגה נעלית ביותר. תקיעת השופר היא קול פשוט, בלי אותיות, כמו זעקת פנימיות נקודת הלב — "תשובה עילאה".

משא"כ ע"י חיצוניות הלב שהיא צעקה הבאה מבחי' טעם ודעת היא באה לכלל דיבור והתחלקות האותיות כי מכח השכל נחצבו האותיות כי אבא יסד ברתא¹²⁵ כמ"ש בזהר.

לעומת זאת, באמצעות חיצוניות הלב, שהיא זעקה הנובעת מבחינת טעם ודעת, היא מגיעה לכלל דיבור ולחלוקה לאותיות; שהרי האותיות נחצבו מכוח השכל, כי "אבא יסד ברתא", כפי שנאמר בזהר.

זעקת חיצוניות הלב, הנובעת מטעם ודעת, אכן מקבלת צורה של מילים, משום שהאותיות והדיבור באים מן השכל. הביטוי שבזהר, "אבא יסד ברתא", פירושו שחכמה, המכונה "אבא", מולידה את "הבת" — מלכות, מקור הדיבור.

(ועמ"ש מזה בד"ה תקעו בחדש שופר^{126, 127} ויש לומר שכנגד ב' בחי' צעקה אלו¹²⁸ ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] לא זו מחבבה עד שקראה בתי¹²⁹ כו'. עד שקראה אמי.¹³⁰

(וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "תקעו בחודש שופר". ויש לומר ששתי בחינות הזעקה הללו הן כנגד מה שאמרו חז"ל: "לא זו מחבבה עד שקראה בתי" וכו', "עד שקראה אמי".)

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "תקעו בחודש שופר", ומציע קשר למדרש על מלך שחיבב את בתו כל כך, עד שכינה אותה תחילה "בתי", אחר כך "אחותי" ולבסוף "אמי". שתי זעקות הלב מקבילות לכינויים הראשון והאחרון.

כי בחי' בתי היינו אבא יסד ברתא שהיא הצעקה הבאה מבחי' טעם ודעת. אבל הצעקה שמפנימית הלב נקי אמי שהיא למעלה מהשכל הנמשך בהמדות ועיין בזהר שמות (ד"כ ע"א)¹³¹ ובפרדס ערך צעקה:^{132, 133, 134}

כי בחינת "בתי" היא "אבא יסד ברתא", והיא הזעקה הנובעת מבחינת טעם ודעת. ואילו הזעקה שמפנימיות הלב נקראת "אמי", והיא למעלה מן השכל הנמשך במדות. ועיינו בזהר, שמות (דף 20a), ובפרדס, בערך "צעקה".

"בתי" מקבילה לזעקה הנובעת מן השכל — ה"בת" שייסד אבא. "אמי" מקבילה לזעקה הפנימית, הנמצאת למעלה מן השכל הנמשך במדות; לשם כך מפנה אדמו"ר הזקן לזהר על שמות (2:20a) ולערך "צעקה" בפרדס.

קטע 5 • 151

אין מלך בלא עם

15 ה אך הדבר הגורם להמשכה מבחי' אש אוכלה בחי' קדשו ובחי' אל עליון ולהיות ישראל עלו במחשבה¹³⁵ וחלק ה' עמו שיוכלו לעורר התגלות פנימיות מלכותו ית' מעצמותו ומהותו כנ"ל הנה הוא להיות אין מלך בלא עם.¹³⁶

5. אולם הדבר המביא להמשכה מבחינת "אש אוכלה", מבחינת קדושתו ומבחינת אל עליון, ולהיות "ישראל עלו במחשבה" ו"חלק הוי' עמו", כדי שיוכלו לעורר את התגלות פנימיות מלכותו ית' מעצמותו ומהותו, כנזכר לעיל, הוא העיקרון ש"אין מלך בלא עם".

סעיף ה' שואל מה מאפשר להמשיך את עצמות ה', שהיא למעלה מכל השפעה לעולמות, ולהפוך את ישראל לחלקו שלו, המסוגלים לעורר את פנימיות מלכותו. התשובה היא העיקרון "אין מלך בלא עם": מלכות זקוקה לנתינים.

(ועמ"ש בד"ה שובה ישראל עד^{137, 138} גבי והנה תכלית המכוון הוא מ"ש כו' למען תורא¹³⁹ כו' ע"ש).
(ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "שובה ישראל עד", בפסקה "והנה תכלית המכוון הוא מה שכתוב" וכו', "למען תורא" וכו'; עיין שם).

בסוגריים מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו על "שובה ישראל עד ה' אלקיך" (הושע יד, ב), לפסקה העוסקת בתכלית הסופית המתבטאת במילים "למען תורא" (תהילים קל, ד).

פירוש שהם נקראו במדרגות עמו שהם אנשים כמותו. ומתייחסים אליו בערך מה רק שהם הפחותים שבמדרגות והוא גבוה מעליהם ולכן נקרא מלך עליהם.

כלומר, הם נקראים, מבחינת מדרגתם, "עמו", שהרי הם אנשים כמותו ויש להם יחס אליו במידה מסוימת; אלא שהם הנמוכים שבמדרגות, והוא גבוה מהם, ולכן הוא נקרא מלך עליהם.

מלך בשר ודם מולך על אנשים הדומים לו ושויכים לאותו סוג, אלא שמדרגתם נמוכה משלו; משום כך הם יכולים להיות "עמו" והוא מלכם. מלכות מצריכה מידה מסוימת של יחס בין המושל לנשלטים.

משא"כ לגבי קוב"ה [קודשא בריך הוא] בעצמו ובכבודו אין ערוך אליו וכמשל אלו נאמר שמלך על עצים ואבנים שאינם מן המין והסוג שיתייחס ותפול עליהם שם המלך להיות מלכותו נקרא עליהם.

אבל ביחס לקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו, אין ערוך אליו. הדבר דומה לאמירה שאדם הוא מלך על עצים ואבנים, שאינם מן הסוג והמין שהשם "מלך" יכול להתייחס אליהם ולחול עליהם, כך שמלכותו תיקרא עליהם.

בין עצמות ה' לבין הנבראים אין שום יחס; לקרוא לו מלך עליהם דומה לקריאת אדם מלך על עצים ואבנים, שאינם מסוג הדברים שעליהם מולך מלך. לכן, מצד טבע הדברים, אי אפשר היה לקרוא לעצמות ה' מלך.

אבל הוא הברית אשר כרת ה' עמנו כמו במשל הנ"ל שעושה מצד הברית וההתקשרות אשר הכריח את עצמו להיות לו לאוהב נאמן אף שעל פי השכל אינו כדאי לו.

אלא שזהו הברית שכרת ה' עמנו, בדומה למשל שהוזכר לעיל: אדם פועל מכוח הברית והקשר, שבאמצעותם הכריח את עצמו להיות חבר נאמן של האחר, אף שעל פי השכל האחר אינו ראוי לו.

כאן נכנסת לתמונה הברית, כמו במשל על שני החברים: אחד מהם קושר את עצמו להיות חבר נאמן, אף שההיגיון אומר שהאחר אינו ראוי לכך. מלכות ה' על ישראל נשענת על ברית כזאת, ולא על השכל.

כך הנה עשה ה' לנו שהכריח את עצמו כביכול לקשר נפשותינו בו ית' להיות ישראל עלו במחשבה ושיתגלה אור פנימיות מלכותו עלינו

כך עשה גם ה' לנו: הוא הכריח את עצמו, כביכול, לקשור אליו את נשמותינו, ית', כדי ש"ישראל עלו במחשבה" וכדי שאור פנימיות מלכותו יתגלה עלינו.

ה' קשר אליו, כביכול, את נשמות ישראל, כך ששורשן במחשבתו הפנימית ביותר ופנימיות מלכותו יכולה להתגלות עליהן.

וזהו לעברך בברית¹⁴⁰ עד" שכתוב עד יעבור עמך¹⁴¹ ה' דהיינו לעבור ממדרגה למדרגה ממטה למעלה מאהבה שלמטה מן הדעת עד אהבה העליונה שלמעלה מן הדעת

וזהו "לעברך בברית", על דרך הכתוב "עד יעבור עמך ה'": כלומר, לעבור ממדרגה למדרגה, מלמטה למעלה, מאהבה שלמטה מן הדעת עד לאהבה העליונה שלמעלה מן הדעת,

זהו פירוש "לעברך בברית" (דברים כט, יא), בצירוף הכתוב "עד יעבור עמך ה'" (שמות טו, טז): לעבור ממדרגה למדרגה, מאהבה הנובעת מן הדעת אל האהבה העליונה שלמעלה מן הדעת.

שהיא רק בחינת ברית אשר כרת ה' למען הקים אותך היום לו לעם¹⁴² פי' כי אין מלך בלא עם

שהיא רק בחינת הברית שכרת ה', "למען הקים אותך היום לו לעם". כלומר, "אין מלך בלא עם",

אל האהבה העליונה הזאת מגיעים רק באמצעות הברית שכרת ה' "למען הקים אותך היום לו לעם" (דברים כט, יב). מכיוון שאין מלך בלא עם, הברית היא שהופכת את ישראל לעמו.

וצריך לכריתות ברית להקים ולרומם אותך כדי שתהיה בבחי' עם להיות ישראל עלו עד בחי' מחשבה העליונה

ונחוצה כריתת ברית כדי להעלות ולרומם אותך, שתהיה בבחינת "עם", וכך יעלו ישראל לבחינת המחשבה העליונה;

הברית מעלה את ישראל למדרגת "עם" של המלך, כלומר למדרגת המחשבה העליונה, שבה "עלו במחשבה".

והוא ית' השפיל את עצמו כביכול להיות לך לאלהים ובזו הבחינה הוא הקישור והיחוד בינו ית' ובין ישראל עם קרובו¹⁴³

והוא יתברך השפיל את עצמו, כביכול, "להיות לך לאלקים". ובבחינה זו מתקיימים הקשר והיחוד בינו יתברך ובין ישראל, "עם קרובו".

באותה שעה ה' השפיל את עצמו, כביכול, "להיות לך לאלקים". משתי התנועות יחד נובעים הקשר והיחוד בינו ובין ישראל, "העם הקרוב אליו" (תהלים קמח, יד).

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ כי כארץ תוציא צמחה^{144, 145} ע"ש. ועמ"ש בפסוק שיר השירים בפ"י אשר לשלמה¹⁴⁶ ומ"ש ס"פ בראשית בד"ה צאינה וראינה¹⁴⁷ בפ"י במלך שלמה).

(וראה מה שכתוב בעניין זה בביאור על הפסוק "כי כארץ תוציא צמחה", עיין שם. וראה מה שכתוב על הפסוק "שיר השירים", בפירוש "אשר לשלמה", ומה שכתוב בסוף פרשת בראשית, במאמר המתחיל "צאינה וראינה", בפירוש "במלך שלמה").

אדמו"ר הזקן מפנה לשלושה מאמרים העוסקים בקשר הזה: על הפסוק "כי כארץ תוציא צמחה", על הפסוק "שיר השירים אשר לשלמה", ועל "צאינה וראינה... במלך שלמה".

אך הנה כתיב משפט לאלקי יעקב¹⁴⁸ שיש משפט למעלה מי יזכה להיות במדרגה זו להיות גילוי אלהותו עליו ושיתקשר נפשו בקשר אמיץ וחזק בה' אך הרי כתוב "משפט לאלקי יעקב": יש משפט למעלה מי יזכה למדרגה זו, שגילוי אלקותו יהיה עליו ונפשו תהיה קשורה בה' בקשר אמיץ וחזק.

אולם בתהלים פא, ה נאמר "משפט לאלקי יעקב": יש משפט למעלה מי ראוי לגילוי הזה ולקשר הזה. לכן יש לעורר זאת מחדש.

לכן צריך לעורר זה בראש השנה תחלת מעשיך¹⁴⁹ ואז הוא בחי' ויהי בישורון מלך¹⁵⁰ (וכמ"ש במ"א שבחי' ישורון זהו בחי' גבוה מאד וע' בזהר שמות)

לכן צריך לעורר זאת בראש השנה, "תחילת מעשיך", ואז מתקיימת הבחינה של "ויהי בישורון מלך". (וכפי שמבואר במקום אחר, בחינת ישורון היא מדרגה גבוהה מאוד; וראה בזהר, שמות,

ההתעוררות מתרחשת בראש השנה, "תחילת מעשיך", ואז "ויהי בישורון מלך" (דברים לג, ה). כפי שמבואר במקום אחר, ישורון מציין מדרגה גבוהה מאוד, ואדמו"ר הזקן מפנה לזהר.

(דף ט"ז ע"ב) ובפ' אחרי (דס"א סע"ב [סוף עמוד ב]) וגם ישורון מלשון שיר שהוא מבחי עגולים שנמשך מבחי סוכ"ע ואפשר דהיינו בחי הנשמות כמו שעלו במחשבה כו'

דף טז ע"ב, ובפרשת אחרי, דף סא ע"ב בסופו. ועוד, ישורון הוא מלשון שיר, השייך לבחינת עיגולים, הנמשכת מבחינת סוכב כל עלמין; וייתכן שזו בחינת הנשמות כפי שעלו במחשבה וכו'.

פירוש נוסף קושר את ישורון למילה "שיר", השייך ל"עיגולים" הנמשכים מבחינת סוכב כל עלמין. אדמו"ר הזקן מציע שזו בחינת הנשמות כפי שהיו במחשבתו של ה'.

וזהו אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם¹⁵¹ שתוכלו להמליכו מפנימיות מלכותו ית' ויתעלה ויעלה זכרונכם לפניו לטובה שיזכור ויעורר בחי הברית והקשר שישראל עלו במחשבה וגם כי עתה רחק ממנו בעונינו ועונותיכם מבדילין¹⁵² כו'.

וזהו פירוש "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם": שתוכלו להמליך אותו מתוך פנימיות מלכותו יתברך ויתעלה; ו"יעלה זכרונכם לפניו לטובה" — שיזכור ויעורר את בחינת הברית והקשר, שישראל עלו במחשבה, אף שכעת התרחק מאיתנו בגלל עונותינו, ו"עונותיכם מבדילים" וכו'.

כך מתבארים דברי הגמרא: אומרים מלכיות כדי שישראל יוכלו להמליך את ה' מתוך פנימיות מלכותו, וזיכרונות כדי שיזכור את הברית שבזכותה ישראל עלו במחשבתו. הדבר נחוץ משום שהחטא הרחיק אותם, כפי שנאמר בישעיהו נט, ב: "עונותיכם מבדילים".

מ"מ ע"י אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא ובמה בשופר דהיינו ע"י פנימיות הלב כנ"ל לעורר מעומקא דליבא להתחרט בעקירת הרצון מנקודה אמיתית שבלב כו' ואז יתגלה כו' כנ"ל:^{153, 154} אף על פי כן, על ידי אתערותא דלתתא באה אתערותא דלעילא. ובמה? בשופר — כלומר, באמצעות פנימיות הלב, כנזכר לעיל: לעורר את האדם מעומק הלב להתחרט, מתוך עקירת הרצון מנקודה אמיתית שבלב וכו'; ואז יתגלה וכו', כנזכר לעיל.

ובכל זאת, אתערותא דלתתא מביאה אתערותא דלעילא, והאמצעי לכך הוא השופר: זעקה מעומק הלב, מתוך חרטה אמיתית העוקרת את הרצון מהדברים שאליהם הוא קשור בנקודה הפנימית ביותר שבלב. אז מתגלה פנימיות מלכותו של ה'.

קטע 6 • 16-19

המאזניים, עז הבר והאבות

16 ו זהו ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים¹⁵⁵ כי הנה הרים וגבעות הם בחי ומדריגות האהבה כי ב' בחינות הם הרים וגבעות גבעות הם במדריגתן למטה מבחי הרים

6. וזהו [פירוש] "ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים". ההרים והגבעות הם בחינות ומדרגות של אהבה, שכן יש שתי בחינות: הרים וגבעות. הגבעות נמוכות מן ההרים במדרגתן,

סעיף 6 מבאר את הפסוק בישעיהו מ, יב: "ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים". ההרים והגבעות הם שתי מדרגות של אהבה, והגבעות הן המדרגה הנמוכה מבין השתיים.

כי גבעות אינן אמהן שמקבלין מן ההרים והוא בחי' אהבה בחיצוניות הלב הנלקח מטעם ודעת והתכוננות בגדולת ה'

כי "גבעות אינן אמהן" — הגבעות הן האימהות, המקבלות מן ההרים. זו בחינת אהבה בחיצוניות הלב, הנובעת מטעם ודעת ומהתכוננות בגדולת ה',

הגבעות נקראות "אימהות", המקבלות מן ההרים, שהם "האבות". הגבעות מסמלות את האהבה שבחיצוניות הלב, הנובעת מהבנה ומהתכוננות בגדולת ה'.

כי רב הוא והנה כדי לזכך נפשו להאירה באור אהבה זו צריך להמשיך עליו אור תורה ומצות כמה הוא גדול. והנה, כדי לזכך את נפשו ולהאירה באור אהבה זו, צריך האדם להמשיך עליו את אור התורה והמצוות.

כדי לזכך את הנפש, כך שאהבה זו תאיר בה, על האדם להמשיך עליו את אור התורה והמצוות.

כי רמ"ח פיקודין הם רמ"ח אברים דמלכא והם בחי' אברים החיצונים ותורה היא בבחי' אברים הפנימים

כי "רמ"ח פיקודין אינן רמ"ח אברין דמלכא" — רמ"ח המצוות הן רמ"ח איברי המלך, והן בבחינת האיברים החיצוניים, ואילו התורה היא בבחינת האיברים הפנימיים.

המאמר המצוטט כאן מכנה את רמ"ח המצוות "רמ"ח איברי המלך": המצוות דומות לאיברים החיצוניים של הגוף, ואילו התורה דומה לאיבריו הפנימיים.

ולכן ת"ת [תלמוד תורה] כנגד כולם שחיות הנפש תלוי יותר באברים הפנימים שנקיבתן במשהו והם הם כמשל כף מאזנים ששוקלין בכף זו ונותנים משא בכף השניה להכריע כך ע"י משא התורה והמצוות מכריע כף האהבה להאיר על נפשו

ולכן תלמוד תורה כנגד כולם, שכן חיות הנפש תלויה יותר באיברים הפנימיים, שנקיבתם אפילו במשהו [קטלנית]. והם דומים למשל כפות המאזניים: שוקלים בכף אחת ומניחים משקולת בכף השנייה כדי להכריע את הכף; כך, בכוח משקל התורה והמצוות מכריעים את כף האהבה, כדי שתאיר בנפש.

לכן "תלמוד תורה כנגד כולם": חיי הנפש תלויים יותר באיברים הפנימיים, שכן אפילו נקב קטן בהם הוא קטלני. התורה והמצוות דומות למשקולת שמניחים בכף אחת של מאזניים כדי להכריע את הכף, וכך כף האהבה יורדת והאהבה מאירה בנפש.

(וכמ"ש במ"א שזהו ענין מחצית השקל ומ"ש ע"ז ברע"מ [ברע"א מהימנא] אבנא למשקל בה דא יי ועמ"ש בד"ה השמים כסאי בענין והארץ הדום רגלי¹⁵⁶ ועמ"ש בד"ה רני ושמחי¹⁵⁷ בפ"י מאזני צדק)

(וכמו שמבואר במקום אחר, זהו ענין מחצית השקל, וכן דברי רע"א מהימנא על כך: "אבנא למשקל בה — דא יי", אכן לשקול בה — זו האות יו"ד. וראו גם מה שכתוב במאמר המתחיל "השמים כסאי", בענין "והארץ הדום רגלי"; וכן מה שכתוב במאמר המתחיל "רני ושמחי", בפירוש "מאזני צדק").

בסוגריים מקשר אדמו"ר הזקן את הענין למחצית השקל, שרע"א מהימנא מכנה אותה "אבנא למשקל בה" — אכן לשקול בה, האות יו"ד. הוא מפנה גם למאמרו על "השמים כסאי... והארץ הדום רגלי" (ישעיהו סו, א), ועל "רני ושמחי" (זכריה ב, יד), העוסקים ב"מאזני צדק".

אבל בחי' ומדרגות הרים הם בחינת הרים הגבוהים שהיא בחי' האהבה שלמעלה מן הטעם ודעת

אבל בחינות ומדרגות ההרים הן בחינת "ההרים הגבוהים", והיא בחינת האהבה שלמעלה מטעם ודעת,

לעומת זאת, ההרים הם "ההרים הגבוהים": האהבה שלמעלה מטעם ודעת.

שהיא למעלה מבחי' תורה ומצות דאורייתא מחכמה נפקת וא"א להגיע אליה ע"י תורה ומצות כ"א ע"י תשובה מעומקא דליבא שלמעלה מן הדעת מחמת ריחוקו מאור פניו ית' שאז מרחוק דוקא¹⁵⁸ ה' נראה לי כנ"ל.

שהיא למעלה מבחינת התורה והמצוות, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", ואי אפשר להגיע אליה באמצעות התורה והמצוות, אלא רק באמצעות תשובה מעומק הלב, שלמעלה מן הדעת, הנובעת מתחושת הריחוק מאור פניו יתברך; כי אז, דווקא "מרחוק ה' נראה לי", כפי שנתבאר לעיל.

אהבה זו גבוהה מן התורה והמצוות, מפני שהתורה נובעת מחכמה ואילו אהבה זו למעלה ממנה. אפשר להגיע אליה רק באמצעות תשובה מעומק הלב, כאשר האדם חש את ריחוקו מה'; אז, דווקא "מרחוק ה' נראה לי" (ירמיהו לא, ג).

וזהו ענין פלס פ"י שהוא המשקל של עץ ארוך ורצועות תלוין בראשו (שקורין בעזמין) ששם שוקלין את הדבר הניתן בו ואריכות וכובד העץ ומרחקו הוא המכריעו.

וזהו פירוש "פלס": כלי שקילה העשוי מקורת עץ ארוכה, שרצועות תלויות בקצה שלה (הנקראת בזמן), ועליה שוקלים את הדבר שמניחים בה; האורך והכובד של הקורה, וכן המרחק, הם שמטים אותה.

פלס הוא מאזניים מסוג סטיליארד, הנקראים בלשון המדוברת בזמן: קורה ארוכה שרצועות תלויות בקצה שלה, ועליה שוקלים סחורה. מה שמטה אותה הם אורך הקורה, כובדה והמרחק שלאורכה.

וכך ע"י המרירות שבנפשו על ריחוקו מאת ה' אשר רחק ממנו בתכלית וע"י עקירת הרצון ממה שהיה תקוע בו בתחלה הוא מעורר את האהבה רבה העליונה שלמעלה מן הדעת.

כך גם, באמצעות המרירות שבנפשו על ריחוקו מה', שממנו התרחק עד מאוד, ובאמצעות עקירת הרצון ממה שהיה טבוע בו בתחילה, מעוררים את האהבה רבה העליונה שלמעלה מהדעת.

בדומה לכך, המרירות שאדם חש על ריחוקו הרב מה', יחד עם עקירת הרצון ממה שהיה קשור אליו, פועלת כמרחק שעל גבי הפלס: היא מטה את כף המאזניים ומעוררת את האהבה רבה העליונה שלמעלה מהדעת.

(ובזהר נזכר ענין ושקל בפלס¹⁵⁹ כו' ס"פ תרומה) (דקע"ה סע"ב [סוף עמוד ב]). ובמאורי אור פי' פלס הוא בינה הובא בספר עה"כ [ערכי הכינויים] ויש לכוונו

(ובזהר נזכר ענין "ושקל בפלס" וכו', בסוף פרשת תרומה, דף קע"ה ע"ב). ובמאורי אור מבואר ש"פלס" הוא בינה, כפי שהובא בספר ערכי הכינויים; ואפשר להתאים זאת

בהערת אנג מציין אדמו"ר הזקן שהזהר (חלק ב, קע"ה ע"ב) מזכיר את הפסוק הזה, ושמאורי אור, כפי שהובא בערכי הכינויים, מפרש שהפלס הוא בינה. הוא מציע שאפשר ליישב זאת עם פירושו.

עם משי"כ [מה שכתוב] ע"פ מ"ש בפרדס ש"ח פ"א שהבינה נקראת תשובה כי שם עיקר תליית הסליחה והכפרה בכח כתר עליון השופע עליה.¹⁶⁰

עם מה שנכתב [כאן], על פי האמור בפרדס, שער ח', פרק א', שבינה נקראת תשובה, שכן עיקר הסליחה והכפרה תלוי בה, בכוח הכתר העליון השופע עליה.

היישוב הוא שהפרדס (שער ח', פרק א') אומר שבינה נקראת תשובה, משום שהסליחה והכפרה תלויות בה, מכוח הכתר העליון השופע עליה. לכן הפלס כבינה הוא הפלס כתשובה.

וע' בזהר ויקרא (דט"ז א') ועמ"ש בפ' פינחס בד"ה צו את בניי [בני ישראל] מענין התשובה גבי ובכח התשובה שהיא הארה מבחי' סוכ"ע כו'

ועיין בזהר, ויקרא (דף ט"ז ע"א). וכן עיין במה שנכתב בפרשת פינחס, במאמר המתחיל "צו את בני ישראל", בענין התשובה, בקטע "ובכוח התשובה, שהיא הארה מבחינת סוכב כל עלמין" וכו';

הוא מפנה גם לזהר על ויקרא (חלק ג, ט"ז ע"א), המכנה את האם, בינה, "תשובה", ולמאמרו על "צו את בני ישראל" בפרשת פינחס, שבו מתואר כוח התשובה כהארה מסוכב כל עלמין, האור המקיף את כל העולמות.

ע"ש והמשכה זו היא ע"י המרירות מהריחוק וע' בד"ה כי המצוה הזאת¹⁶¹ גבי וזהו אנכי אנכי הוא כו' והכח הזה שיש בתשובה כו' ע"ש.^{162, 163}

ע"ן שם. והמשכה זו נעשית באמצעות המרירות על הריחוק. וע"ן במאמר המתחיל "כי המצוה הזאת", בקטע "וזהו 'אנכי אנכי הוא' וכו', [ובקטע] "והכוח הזה שיש בתשובה" וכו'; ע"ן שם.

הארה זו נמשכת באמצעות המרירות על הריחוק. הוא מפנה עוד למאמר על "כי המצוה הזאת", לקטע העוסק ב"אנכי אנכי הוא" ובכוח שיש בתשובה.

17 ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין הפלס שהמרירות מהריחוק זהו בחינת נעוץ סופן בתחלתן¹⁶⁴ וע"ז ממשיך האהבה רבה העליונה.

מכל האמור יובן ענינו של הפלס: המרירות על הריחוק היא בחינת "נעוץ סופן בתחלתן", ועל ידה ממשיכים את האהבה רבה העליונה.

כמו בפלס, שבו הריחוק עצמו הוא שיוצר את המשקל, כך המרירות על היות האדם רחוק מה' היא בחינת "נעוץ סופן בתחלתן" (ספר יצירה א, ז): הנקודה הנמוכה ביותר קשורה לנקודה הגבוהה ביותר. באמצעותה נמשכת האהבה רבה העליונה.

וזהו הרים הגבוהים ליעלים¹⁶⁵ פ"י שבח"י הרים הגבוהים נמשך למטה ע"י יעלים שהוא בחי' קול השופר כי שופר של ראש השנה של יעל פשוט¹⁶⁶ שהוא בחינת תשובה מעומק הלב כנ"ל.

וזהו [פירוש] "הרים הגבוהים ליעלים": בחינת ההרים הגבוהים נמשכת למטה באמצעות היעלים, שהם בחינת קול השופר; שכן "השופר של ראש השנה הוא של יעל פשוט", והוא בחינת תשובה מעומק הלב, כפי שהוזכר לעיל.

בתהלים קד, יח נאמר: "הרים הגבוהים ליעלים". האהבה שלמעלה מטעם ודעת, "ההרים הגבוהים", נמשכת למטה באמצעות היעלים — השופר. המשנה פוסקת ששופר של ראש השנה הוא קרן ישרה של יעל, והוא מסמל תשובה מעומק הלב.

18 ולשון יעל הוא לשון עלייה שמעלה את האדם לבחינת ומדריגת האהבה שלמעלה מן הדעת ופשוט דכל מאי דפשיט ליב"י [ליביה] טפי¹⁶⁷ עדיף¹⁶⁸

והמילה יעל קשורה למונח עלייה, שכן היא מעלה את האדם לרמה ולמדגה של אהבה שמעל לדעת. ו"ישר" (פשוט): שכן "כל מה שלבו של אדם מתפשט יותר, טוב יותר",

אדמו"ר הזקן שומע במילה יעל את המילה עלייה: השופר מעלה את האדם לאהבה שמעל לדעת. ו"ישר" (פשוט) מזכיר את העיקרון שבגמרא (ראש השנה כו ע"ב), שככל שלבו של אדם נעשה פתוח ומשוער יותר, כך טוב יותר.

דהיינו לפשוט את האהבה מהתלבשותה בגוף להיות צועק לבו בקרבו למסור נפשו להד ולהתכלל באחד.

כלומר, להפשיט את האהבה מהתלבשותה בגוף, כך שלבו יצחק בקרבו למסור את נפשו לה' ולהיכלל באחד.

פשוט פירושו גם "מופשט": האהבה מופשטת מלבושה בגוף, כך שהלב זועק מתוכו, מוכן למסור את הנפש לה' ולהיבלע באחדותו.

19 וזהו וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב¹⁶⁹ שהם בחיי הרים הגבוהים כי בעבר הנהר ישבו אבותיכם.¹⁷⁰

וזהו [פירוש] "וכאשר נשבע לאבותיך, לאברהם, ליצחק וליעקב", שהם בחינת "ההרים הגבוהים", שהרי "בעבר הנהר ישבו אבותיכם".

הפסוק בדברים כ"ט, י"ב ממשיך: "וכאשר נשבע לאבותיך, לאברהם, ליצחק וליעקב". האבות הם "ההרים הגבוהים", משום שכפי שנאמר ביהושע כ"ד, כ': "בעבר הנהר ישבו אבותיכם".

ונהר הוא היוצא מעדן¹⁷¹ להשקות את הגן ומשם יפרד כו' שהוא בחיי המשכת אור א"ס ב"ה להיות שם השגת הנבראים כו' כמ"ש במ"א

והנהר הוא הנהר "היוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד" וכו'; וזהו בחינת המשכת אור אין סוף ברוך הוא, כדי שתהיה שם השגה לנבראים וכו', כפי שמבואר במקום אחר.

הנהר הוא הנהר "היוצא מעדן להשקות את הגן" (בראשית ב', י'): זרימת אורו האין־סופי של ה' אל העולמות, במידה שהנבראים יכולים להשיג.

אבל מעבר הנהר הוא למעלה מן הדעת בחינת הרים הגבוהים שם הוא שרש בחיי ומדריגות

אבל "מעבר הנהר" הוא למעלה מן הדעת, בחינת "ההרים הגבוהים"; שם שורש הבחינות והמדרגות

"מעבר הנהר" הוא הבחינה שלמעלה מן הדעת, בחינת "ההרים הגבוהים". שם שורש האבות.

האבות ומשם היתה השבועה והכריתת ברית להיות לך לאלהים בבחי' פנימית כנ"ל (ועמ"ש בד"ה כיום השמיני עצרת^{172, 173} בפ"י אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם):¹⁷⁴

של האבות. ומשם באו השבועה וכריתת הברית "להיות לך לאלקים" בבחינה פנימית, כנזכר לעיל. (וראו גם מה שכתוב במאמר המתחיל "כיום השמיני עצרת", בפירוש "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם".)

מאותה בחינה באו השבועה והכריתת של ה' "להיות לך לאלקים" בבחינה פנימית. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "כיום השמיני עצרת" (במדבר כ"ט, ל"ה), המבאר את הפסוק "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם" (מיכה ו', כ').

קטע 7 • 2011

סיכום

20 קיצור. (א) פיי נצבים כולכם¹⁷⁵ ע"ד בהתאסף כו' יחד כו' להיות לאחדים מבלי ימצא האדם ראש וסוף:

(ב) והיינו כדי¹⁷⁶ לעברך בברית.¹⁷⁷

סיכום. (א) משמעות "ניצבים כולכם" היא על דרך "בהיאסף" וכו', "יחד" וכו': להיות לאחדים, כך שלא ימצא אדם שהוא ראש או סוף. (ב) וזאת כדי "להעבירך בברית".

המאמר מסתיים בסיכום (קיצור) של ששת חלקיו. חלק (א): "אתם ניצבים כולכם" פירושו להתכנס "יחד" ולהיות לאחד, כמו "בהיאסף ראשי עם", כך שלא יהיה איש ראש ולא יהיה איש סוף; חלק (ב): מטרת הדבר היא "להעבירך בברית".

דהיינו כאלו נעשה לאחדים ועדיין נאמר כי חלק¹⁷⁸ ה' עמו וע"ז נאמר הנה אנכי כורת ברית¹⁷⁹ וגו':

כלומר, כאילו נעשו לאחד; ועל דרך זו נאמר "כי חלק הו' עמו", ועל כך נאמר "הנה אנכי כורת ברית" וכו'.

הברית הופכת את הצדדים כאילו היו לאחד, ולכן ישראל נקראים "חלק הו'". זוהי הברית שבשמות לד, י: "הנה אנכי כורת ברית".

(ג) וזהו ענין מלכיות¹⁸⁰ וזכרונות שבר"ה [שבראש השנה] לעורר התגלות מלכותו ית' עלינו ע"י זכרון הברית. ובמה בשופר.

(ג) וזהו עניינם של מלכויות וזכרונות בראש השנה: לעורר עלינו את גילוי מלכותו ית' באמצעות זכירת הברית. "ובמה? בשופר."

חלק (ג): מלכויות וזכרונות מעוררות את גילוי מלכות ה' על ישראל באמצעות זכירת הברית, והדרך לכך היא השופר.

שהוא בחיי תשובה עילאה¹⁸¹ בקשו פני¹⁸² פנימית הלב. ונמשך ע"י ע"י את פניך ה' אבקש.

זוהי בחינת תשובה עילאה, "בקשו פני" — פנימיות הלב. והיא נמשכת על ידי "את פניך הו' אבקש".

השופר הוא תשובה עילאה, זעקת הלב הפנימית: "בקשו פני". היא נמשכת מן "את פניך הו' אבקש", כלומר מה' עצמו.

כי מבחינת אחרי ה' ילכו בחי' זיו והארה נמשך להיות כאריה שבמרכבה ישאג שנק' עדיין צעקה מחיצוניות הלב.

כי מבחינת "אחרי הו' ילכו", בחינת זיו והארה, נמשך הדבר להיות "כאריה שבמרכבה ישאג"; ועדיין זו נקראת צעקה מחיצוניות הלב.

הצעקה החיצונית, בדומה לשאגת האריה שבמרכבה, נובעת מ"אחרי הו' ילכו" — מזיוו ומהארתו של ה'. עדיין מדובר רק בצעקה של חיצוניות הלב.

אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא רם ומתנשא מימות עולם. וזהו ענין אש אוכלה הוא.^{183, 184} וזהו ענין פניך הוי'.

אבל הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו רם ונישא מימות עולם. וזהו ענין "אש אוכלה הוא", וזהו ענין "פניך הוי'".

ה' עצמו נישא מעל "ימות עולם". זהו פירושם של "אש אוכלה" ושל "פניך הוי'".

ומזה נמשך הצעקה מפנימית הלב. ועיי' מעורר למעלה גילוי פנימית מלכותו ית' עלינו. וזהו ענין זכרונות זכרון האהבה פנימית מעצמותו ומהותו ית':

ומזה נמשכת הצעקה מפנימית הלב. ועל ידי כך מעוררים למעלה את גילוי פנימיות מלכותו ית' עלינו. וזהו ענין הזיכרונות: זכירת האהבה הפנימית, שמעצמותו ומהותו ית'.

מה' עצמו נובעת הצעקה הפנימית, והיא מעוררת בתורה את גילוי פנימיות מלכותו עלינו. ענינם של הזיכרונות הוא לעורר את זיכרון אהבתו הפנימית, הנובעת מעצמותו.

(ד) וזהו ענין הללו אל בקדשו¹⁸⁵ כו' עד בתקע שופר:¹⁸⁶ (ה) וכי' [וכל זה] הוא למען הקים אותך היום לו לעם¹⁸⁷

(ד) וזהו ענין "הללו אל בקדשו" וכו', עד "בתקע שופר". (ה) וכל זה הוא "למען הקים אותך היום לו לעם".

חלק (ד): מזמור קנ בתהילים, מ"הללו אל בקדשו" ועד "בתקע שופר", מתאר את אותו תהליך. חלק (ה): כל זה הוא "למען הקים אותך היום לו לעם" (דברים כט, יב).

כי אין מלך בלא עם. ובזו הבחינה הוא הקישור והיחוד והברית אשר כרת ה' עמנו.

שהרי "אין מלך בלא עם". ובבחינה זו מתבטאים הקשר, האחדות והברית שכרת הוי' עמנו.

מאחר שאין מלך בלא עם, הברית עושה את ישראל לעמו של ה'. זהו הקשר והאחדות בינו לבינם.

אך כתיב משפט לאלהי יעקב.¹⁸⁸ וצריך לעורר זה ברי' [בראש השנה]. וזהו ענין אמרו לפני מלכיות וזכרונות ושופרות:¹⁸⁹

אך כתוב: "משפט לאלקי יעקב", ויש לעורר זאת בראש השנה. וזהו פירוש "אמרו לפני מלכיות, זיכרונות ושופרות".

מאחר שיש "משפט לאלקי יעקב", יש לעורר מחדש את הקשר בראש השנה. הדבר נעשה באמצעות מלכיות, זיכרונות ושופרות.

(ו) וזהו ענין וכאשר נשבע לאבותיך כי בעבר הנהר¹⁹⁰ יוצא מעדן יישבו אבותיכם והוא בחי לעברך
 כבדית עד יעבור עמך¹⁹¹ כו'

(ו) וזהו פירוש "וכאשר נשבע לאבותיך": שהרי "מעבר הנהר" היוצא מעדן "יישבו אבותיכם"; וזו הבחינה של
 "לעברך כבדית", "עד יעבור עמך" וכו'.

סעיף (ו): השבועה לאבות נובעת מ"מעבר הנהר" היוצא מעדן, מן הבחינה שלמעלה מן הדעת. זהו ה"מעבר" אל תוך הברית, כפי שנאמר
 "עד יעבור עמך".

ונקי הרים הגבוהים ליעלים¹⁹² ועדי"ז שופר של ר"ה [ראש השנה] של יעל פשוט¹⁹³ ועי"ז נאמר ושקל בפלס
 הרים¹⁹⁴ כו':¹⁹⁵

והם נקראים "הרים הגבוהים ליעלים"; וכעין זה, "שופר של ראש השנה של יעל פשוט". ועל כך נאמר: "ושקל
 בפלס הרים" וכו'.

בחינה זו היא "הרים הגבוהים ליעלים", ולכן שופר של ראש השנה הוא קרן ישרה של יעל. על כך אומר ישעיהו: "ושקל בפלס הרים".

בעבודה

מי שרואה את עצמו כ"ראש" צריך להכיר במה הוא חסר ובמה חברו משלים אותו, וכך להיות שפל רוח לפני כל אדם, שכן אחדות זו
 ממשיכה את אחדות ה'. התבוננות בגדולת ה' וקיום התורה והמצוות מביאים לאהבת הלב החיצוני, אך בראש השנה צריך להגיע גם אל
 הלב הפנימי: לחוש מרידות על הריחוק מה' ולעקור את הרצון מההתקשרויות שלו, כדי שזעקת השופר תבוא מעומק הלב ותעורר את
 פנימיות מלכותו של ה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר אדמו"ר הזקן שבקדושה "אין ראש וסוף", וכיצד משל הראש והרגליים ממחיש זאת?
2. מדוע כורתים ברית רק כאשר האהבה נשענת על טעם, וכיצד הדבר מסביר את הברית שכרת ה' עם ישראל לאחר שלוש עשרה מידות
 הרחמים?
3. מה ההבדל בין הזעקה החיצונית של הלב לבין הזעקה הפנימית, ומדוע רק הפנימית חסרת מילים, כמו השופר?
4. מדוע אי אפשר לקרוא לה' מלך על הנבראים, וכיצד הברית הופכת את ישראל ל"עם" עבורו?
5. כיצד משל הפלס ממחיש את כוחו של הריחוק בתשובה, בניגוד למאזניים המוכרעות על ידי התורה והמצוות?

הערות

פסקה 1

1 אתם נצבים

בהערת קה"ת מצוין שהנחת מאמר זה בכתב ידו של אדמו"ר האמצעי נדפסה בסידור עם דא"ח. זהו תיעוד נוסף של אותו מאמר.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסידור עם דא"ח רלא, א. הנחת הר"מ בן אדה"ו נדפס בסה"מ תקס"ב ח"ב ע' תקכה. הגהות למאמר זה נדפסו באוה"ת נצבים ע' ארי, אריא. וראה גם שם ע' אקפט ואילך. הענינים בארוכה בד"ה אתם נצבים במאמרי אדה"א פי נצבים ע' תשלט. וראה ד"ה אתם נצבים — תשמ"א, תשמ"ב, תשמ"ה, תשמ"ז.

2 אתם נצבים היום

"אתם ניצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם: ראשיכם, שבטיכם, זקנים ושוטריכם, כל איש ישראל". כל המאמר בנוי על פסוק זה ועל הפסוקים הבאים אחריו.

Deuteronomy 29:9 דברים כ"ט ט'

אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם, רָאשֵׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם וְזָקֵנֵיכֶם וְשׁוֹטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל:

Ye are standing this day all of you before the L-RD your G-d: your heads, your tribes, your elders, and your officers, even all the men of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כט, ט.

3 קורין לעולם קודם ר"ה

המילים כאן מצטטות את Megillah 31b:10. הקטע מופיע למטה.

Megillah 31b:10 מגילה ל"א ב:י'

תנאי, רבי שמעון בן אלקעזר אומר: עזרא תיקן לה' לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא? אמר אבאי ואיתימא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה.

It has been taught: R. Shimon b. Eleazar says:... Ezra established for Israel that they should read the curses in Leviticus before Shavuot and those in Deuteronomy before Rosh Hashanah. ... What is the reason? Abaye, or you may also say Resh Lakish said: So that the year may end along with its curses

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

תוד"ה קללות שבתוכ"כ — מגילה לא, ב. רמב"ם ה' תפילה פ"ג ה"ב. ושו"ע או"ח סי' תכ"ה ס"ד.

4 קורין לעולם קודם ר"ה

השולחן ערוך פוסק שתמיד קוראים את פרשת אתם ניצבים לפני ראש השנה. הערת קה"ת מביאה זאת כמקור למנהג שמזכיר אדמו"ר הזקן.

Shulchan Arukh, Orach Chayim 428:4 שולחן ערוך, אורח חיים תכ"ח:ד'

לעולם קורין זו את אהרן קודם פסח בפשוט ומצורע במעוברת חוץ מכה"ח מעוברת (וה"ש מעוברת) שקורים אחרי מות קודם הפסח

ולעולם קורין פרשת במדבר סיני קוד' עצרת תשעה באב קודם ואתחנן אתם נצבי קודם ר"ה ולכן כשר"ה ביום ב"ג שיש שתי שבתות בין ר"ה לסוכות צריכ"י לחלק נצבים וילך כדי שיקראו וילך בין ר"ה לצום כפור והאזינו בין צום כפור לסוכות וסי' ב"ג המלך פת וילך אבל כשר"ה ביום ה"ו אז אין בין ר"ה לסוכות אלא שבת אחת שקורין בה האזינו אז וילך עם נצבי קודם ר"ה וסימן לפשוט פקדו ...

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain)

5 קורין לעולם קודם ר"ה

הרמב"ם מביא שעזרא תיקן לקרוא את הקללות שבספר דברים לפני ראש השנה. הערת קה"ת מביאה זאת, בצירוף דברי תוספות על מגילה 31b, כמקור לסדר הקריאות.

Mishneh Torah, Prayer and the Priestly Blessing 13:2 משנה תורה, הלכות תפילה וברכת כהנים י"ג:ב'

עזרא תקן להם לישראל שיהיו קורין קללות שבספר ויקרא קדם עצרת ושבתשנה תורה קדם ראש השנה. והמנהג הפשוט שיהיו קוראין (במדבר א א) "במדבר סיני" קדם עצרת. (דברים ג כג) "ואתחנן" אחר תשעה באב. (דברים כט ט) "אתם נצבים" קדם ראש השנה. (ויקרא ו ב) "צו את אהרן" קדם הפסח בשנה פשוטה. לפיכך יש שבתות שקורין שחרית שני סדרין כגון (ויקרא יב ב) "אשה כי תזריע" (ויקרא יד ב) "זאת תהיה תורת המצרע". (ויקרא כו ג) "אם בחקתי" עם (ויקרא כה

...

Ezra instituted the rule for Israel that the portion containing the Imprecations in the book of Leviticus (26:3-end of book) should be read before the feast of Pentecost; and those in the book of Deuteronomy (26:1-29:8) before the New Year. The prevalent custom is to read the portion Bemidbar Sinai (Numbers 1:1-4:20) before Pentecost; Vaethchanan (Deuteronomy 3:23-7:11) after the Ninth of Ab; Atem Nitzabim (Deuteronomy 29:9-30:20) before the New Year; Tzav ess Aharon (Leviticus 6:1-8:36) before Passover in an ordinary year (of twelve months). Hence, on some Sabbaths, ... two portions

Torat Emet 370 (Public Domain) • The Mishneh Torah by Maimonides, trans. by Moses Hyamson, 1937-1949 (Public Domain)

6 ומרומז במלת היום דקאי על ר"ה

רבי אלעזר מפרש את "ויהי היום" (איוב 1:6), כאשר צבא השמים באו להתייצב לפני ה', כראש השנה — "שבו הקדוש ברוך הוא עומד לדון את העולם". הערת קה"ת מביאה זאת כמקור לקריאת "היום" כראש השנה.

Zohar II, 32b זח"ב לב, ב

Zohar III, 131a זח"ג קלא, א

הערת קה"ת

ראה זח"ב לב, ב. זח"ג קלא, א. וראה פענח רזא ס"פ נצבים. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות אות לא. ראה לקריש חכ"ד ע' 191 הערה 29 למיש לעיל מב, ג. ד"ה זה היום — תשמ"ז. בלקויש ח"ט ע' 299 הערה 13 מציין "וראה לבוש או"ח [— סי' תכח] שם: ואתם נצבים לעולם קורין קודם ר"ה מפני שיש בה ענייני תשובה".

ראה לקו"ת להאריז"ל פ' קדושים. לקו"ש ח"ד ע' 1141. ראה לקו"ש חכ"ג ע' 7 ובהמ"מ שם. לקו"ש ח"ל ע' 218 ואילך. ד"ה ועבדי דוד תשל"ב נדפס בסה"מ מלוקט ח"ו ע' פג.

13 ברבות בא . . במלאכים נאמר שרפים

ההערה מפנה למאמרו של הרבי הרש"ב המתחיל "אתם ניצבים", בהקשר של מדרש זה המשווה בין עמידת המלאכים לעמידת ישראל.

הערת קה"ת

ראה גם ד"ה אתם נצבים בסה"מ תרנ"ד ע' שלג.

14 שרפים עומדים ממעל לו

בחזון ישעיהו נאמר: "שרפים עומדים ממעל לו, שש כנפיים לאחד". המדרש המצוטט כאן מבחין בין "עמידתם" של המלאכים לבין זו של ישראל.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו'ב'

שָׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשָׂתִים יָכֹסֶה פָּנָיו וּבְשָׂתִים יָכֹסֶה רַגְלָיו וּבְשָׂתִים יְעוֹפֶה:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 במלאכים נאמר שרפים עומדים ממעל לו

המדרש מדמה את ישראל למלאכים: "על המלאכים נאמר: 'שרפים עומדים ממעל לו, ועל ישראל נאמר: 'אתם נצבים היום'". אדמו"ר הזקן מציין זאת כמדרש רבה, פרשת בא, פרשה ט"ו.

Shemot Rabbah 15:6 שמות רבה ט"ו:ו'

... ואדון שניהם, הקדוש ברוך הוא, וכשם שהכל יראים מן הקדוש ברוך הוא ומן המלאכים, כך העובדי כוכבים היו יראים מישראל, שנאמר (דברים כח, י'): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' וגו' לכך נאמר: איזמה כנגדגלות, שדימה הקדוש ברוך הוא את ישראל למלאכים. במלאכים נאמר (ישעיה ו, ב): שרפים עומדים ממעל לו. ובישראל נאמר (דברים כט, ט): אתם נצבים היום. המלאכים אומרים: בכל יום: קדוש קדוש קדוש. וישראל אומרים: אלקי אברהם, אלקי יצחק, ואלקי יעקב. המלאכים נקראו אש, דכתיב (תהלים קד, ד): משרתיו אש לוהט. וישראל כמו כן, דכתיב ...

This month shall be for you the first of months; it shall be "the first month of the year for you" (Exodus 12:2). Another interpretation: "This month shall be for you" – that is what is written: "Who is she who appears like the dawn [shaḥar], [beautiful as the moon, pure as the sun, fearsome as banners of a host?]" (Song of Songs 6:10). There are four terms of praise of Israel here, corresponding to the four exiles. For during the four exiles that Israel experienced, they did not ... deny

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

16 בביאור ע"פ ונקדשתי

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהשרפים, קבוצת המלאכים הראשונה האומרת "קדוש", שייכים לעולם הבריאה, שבו הם משיגים את גדולתו של אין סוף ואת היותו קדוש ונבדל, ללא כל השוואה אליו. הסבר זה עומד ביסוד ההשוואה בין עמידתם לעמידת ישראל.

הערת קה"ת

לעיל פ' אמור לב, ב. וראה באוה"ת נצבים ע' אקצו.

7 זה היום תחלת מעשיך

הגמרא מביאה את התפילה לראש השנה "זה היום תחלת מעשיך, וזכרון ליום ראשון", בהתאם לדעת רבי אליעזר, הסובר שהעולם נברא בתשרי. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שראש השנה נקרא "היום הזה".

Rosh Hashanah 27a:15-16 ראש השנה כ"ז א:ט"ו-ט"ז

שָׁנָה יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקִּיעַה וּלְבָרְכוֹת וְכוּ'. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: כִּמְאֵן מְצַלְנֵנוּ הָאֵידֵנָא "זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ זְכוֹרֵן לַיּוֹם רִאשׁוֹן", כִּמְאֵן — כִּרְבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר: בְּתַשְׁרִי נִבְרָא הָעוֹלָם. מְתִיב רַב עִינָא: שָׁנָה יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקִּיעַה וּלְבָרְכוֹת, וְהָאֵיכָא "זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ זְכוֹרֵן לַיּוֹם רִאשׁוֹן", דְּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה אֵיתָא, וְיֻבֵּל לֵיתָא! כִּי קִתְּנִי — אֶשְׁאַרָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תפלת מוסף דר"ה (ר"ה כז, א).

8 שכל ניצוצי נשמות

הרבי מציין שם שבכתיבת "ניצוצות הנשמות" מדגיש אדמו"ר הזקן שבראש השנה מתרוממות לא רק הנשמות, אלא גם ניצוצות הנשמות.

הערת קה"ת

שבבלשון זה הוא מדגיש דלא רק הנשמות אלא גם ניצוצי נשמות — ד"ה זה תשמ"ה.

9 ומתעלים במקורם הראשון

הצמח צדק דן בעליית הנשמות למקורן הראשון בראש השנה, אף שבכל רגע מתחדשת ההתהוות יש מאין.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נצבים ע' אקצו ואעפ"י שבכל רגע נעשה ונמשך התחדשות מאין ליש. ע"ש.

10 מחוטב עציך עד שואב מימך

"טפכם, נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך, מחוטב עציך עד שואב מימך". יחד עם הפסוק שלפניו, הוא מונה את עשר הדרגות שמונה אדמו"ר הזקן.

Deuteronomy 29:10 דברים כ"ט:י'

טַפְּכֶם וְנִשְׁיֶכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֲנִיֶּךָ מִחֻטֵּב עֵצֶיךָ עַד שׁוֹאֵב מִימֶיךָ: your little ones, your wives, and thy stranger that is in the midst of thy camp, from the hewer of thy wood unto the drawer of thy water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 עשר מדרגות

רבי שמעון מתאר את ישראל עומדים בשורות, "חמשה על ימין וחמשה על שמאל", ודורש אותם בפסוק "אתם ניצבים היום" ... מחוטב עציך עד שואב מימך". הערת קה"ת מביאה זאת כמקור לעשר הדרגות.

Zohar II, 82a זח"ב פב, א

הערת קה"ת

זח"ב פב, א. וראה קידושין רפ"ד "עשרה יוחסין" ובהדא"ג שם. ת"ז בהקדמה: מעשר כו' אתקריאו ישראל מלכים כו' ראשי אלפי ישראל. זח"ה תיקונים צד סע"א. — לקו"ש ח"כ ע' 385 הערה 40.

12 קומה אחת שלימה . . בהתאסף

ההערה מפנה לשיחות של הרבי על ישראל כקומה שלמה אחת ועל כינוס "ראשי העם".

הערת קה"ת

17 ונקדשתי בתוך בני ישראל

"ונקדשתי בתוך בני ישראל". אלו מילות הפתיחה של ביאור אדמו"ר חוקן בלקוטי תורה, אמור, שבו נדונים השרפים.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

18 אתם נצבים

רבי שמעון מתאר כיצד ישראל עמדו בסיני בשורות: "ראשי העם לעצמם, ראשי השבטים לעצמם", חמש דרגות מימין וחמש משמאל; והוא דורש זאת על הפסוק "אתם נצבים היום כולכם".

Zohar, Yitro 19:311-324 ספר זוהר, יתרו י"ט:ש"א-שכ"ד

19 ברכות באיכה ס"פ אני הגבר

הצמח צדק מעתיק מדרש זה באור התורה: רבי ברכיה דורש את "אני הגבר" על כך שניתנה בו עוצמה לעמוד בפני כל תשעים ושמונה התוכחות, ולאחר מכן נאמר "אתם נצבים היום כולכם".

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת נצבים ע"י איקפט "א"ר ברכי גברני לעמוד בכולן אתה מוצא מאה חסר שנים תוכחות שיש במשנה תורה מה כתי' אתם נצבים היום כולכם ומתרגמין אתון קיימין יומא דין כולכון גברני לעמוד בכולן עכ"ל". ע"ש.

20 אני הגבר

רבי ברכיה דורש את "אני הגבר" כ"הוא עשה אותי חזק (גיברני) כדי לעמוד בפני כולם": לאחר תשעים ושמונה התוכחות שבספר דברים נאמר "אתם נצבים היום כולכם" — עדיין עומדים.

Eikhah Rabbah 3:1 איכה רבה ג:א'

אֲנִי הַגִּבֵּר. רַבִּי חָמָא בַר חֲנִינְיָא פִּתַּח (ירמיה לו, לב): וְיִרְמְיָהוּ לָקַח מִגִּלְגָּל אַחֲרָיו וַיִּתְּנָה אֵל בְּרוּךְ בֶּן נִרְיָהוּ הַסֹּפֵר וַיִּכְתֹּב עָלֶיהָ מִפִּי יִרְמְיָהוּ אֶת כָּל דְּבָרֵי הַסֹּפֵר אֲשֶׁר שָׁרַף יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּאֵשׁ וְעוֹד נוֹסֵף עָלֶיהֶם דְּבָרִים רַבִּים כְּהֵמָּה, שְׁאִין תִּלְמּוּד לומֵר כְּהֵמָּה, מֵה תִלְמּוּד לומֵר כְּהֵמָּה, רַב כְּהֵנָּה אָמַר: וְעוֹד נוֹסֵף עָלֶיהֶם דְּבָרִים רַבִּים כְּהֵמָּה, דְּבָרִים, אִיכָּה יִשְׁכָּה, אִיכָּה יַעֲיֵב, אִיכָּה יַעֲשֶׂם. רַבִּים, זָכַר ה'. כְּהֵמָּה, אֲנִי הַגִּבֵּר, דְּהוּא תִלְתָּא תִלְתָּא פְּסוּקִים, הָדָא הוּא ...

"I am the man who has seen affliction by the rod of His fury" (Lamentations 3:1). "I am the man" - Rabbi Ḥama bar Ḥanina began: "Jeremiah took another scroll and gave it to Barukh son of Neriyahu, the scribe, and he wrote on it from the mouth of Jeremiah all the words of the book that Yehoyakim, king of Judah, had burned in the fire, and many more similar matters were also added to them" (Jeremiah 36:32). The verse need not have stated "similar." Why does ... the verse state

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

21 אני הגבר

"אני הגבר ראה עני בשבט עברתו". והו פסוק הפתיחה של הפרק שעליו דורש המדרש את "אתם נצבים".

Lamentations 3:1 איכה ג:א'

אֲנִי הַגִּבֵּר רָאָה עֲנִי בַשֶּׁבֶט עֲבַרְתּוֹ:

I am the man that hath seen affliction By the rod of His
.wrath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 דוב אורב

על הפסוק "דוב אורב הוא ל" חזר רבי יודן על הדרשה: לאחר תשעים ושמונה התוכחות נאמר "אתם נצבים היום כולכם", והתרגום מתרגם זאת כעמידה איתנה, חזקה דיה כדי לעמוד בפני כולם.

Eikhah Rabbah 3:4 איכה רבה ג:ד'

דב ארב הוא לי, זה נבוכדנצר. ארי במסתרים, זה נבוכדנצר. דבר אחר, דב ארב, זה אספסיאנוס. ארי במסתרים, זה טרכינוס. דרכי סורר ונפשחני. תילהי, כדאמרין אילו שנפשח קושרין אותו בשביעית. דרך קשתו ונציבני כמטרה לחץ, תרין אמונאין, חד אמר כבורמא לאספריסא, וחד אמר כקורת חצים שהכל מורים כה והיא נצבת. רבי יודן אמר וגברני לעמוד בכלן, את מוצא אחר מאה חסר שתי תוכחות שיש במשנה תורה, מה כתיב (דברים ...

"He is like a bear in ambush to me, a lion in hiding" (Lamentations 3:10). "He is like a bear in ambush to me" - this is Nebuchadnezzar. "A lion in hiding" - this is Nevuzaradan. Alternatively: "A bear in ambush" - this is Vespasian; "a lion in hiding" - this is Trajan. "He has twisted my ways and mauled me; He rendered me desolate" (Lamentations 3:11). "He has twisted my ways and mauled me [vaifashheni]" - split me, as we say: A tree that was split ... [nifshah], one may

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

23 ובקהלת בפסוק אני קהלת

אור התורה מעתיק את המדרש על קהלת: "אתם נצבים היום כולכם" היה ראוי להיות תחילת הספר, אך אין מוקדם ומאוחר בתורה.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת נצבים ע"י איקפט "דוכות" אתם נצבים היום כולכם זה הי' ראוי להיות תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה עכ"ל". ע"ש.

24 אני קהלת

המדרש אומר שהספר היה צריך להיפתח במילים "אני קהלת", וכך גם "אתם נצבים היום" היה צריך להופיע בתחילת ספרו, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

Kohelet Rabbah 1:12 קהלת רבה א:י"ב

אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, זֶה הָיָה רָאוּי לְהִכְתֹּב וּלְהִיטָא תְּחִלַּת הַסֵּפֶר, וְלִמָּה נִכְתָּב כָּאן, אֲלֵא שְׁאִין מִקְדָּם וּמֵאַחֵר בַּתּוֹרָה. וְדִכּוּתִיָּה תִּנִּי רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל (שמות טו, ט): אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֵּף אֲשִׁיג, זֶה הָיָה רָאוּי לְהִיטָא תְּחִלַּת הַשִּׁנָּה, וְלִמָּה נִכְתָּב כָּאן, אֲלֵא שְׁאִין מִקְדָּם וּמֵאַחֵר בַּתּוֹרָה. וְדִכּוּתִיָּה (ויקרא ט, א): וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי, זֶה הָיָה רָאוּי לְהִיטָא תְּחִלַּת הַסֵּפֶר, וְלִמָּה נִכְתָּב כָּאן אֲלֵא שְׁאִין מִקְדָּם וּמֵאַחֵר בַּתּוֹרָה. ...

שלו.

הערת קה"ת

קטע מובא בביאורו"ז להצ"צ כרך א ע"ס.

31 נעוץ סופן בתחלתן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ס"י פ"א מ"ז.

32 נעוץ סופן בתחלתן

"עשר ספירות בלי מה: סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלהבת הקשורה בגחלת". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על כל דבר הבא מן הקדושה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחילתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

33 בביאור ע"פ ויהי קול מעל לרקיע

ההערה מזהה מאמר הקשור לפסוק "יהי קול", שנדפס בבונה ירושלים, כאחד המועמדים להיות הביאור שאליו מתכוון אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

הוא ד"ה להבין ההפרש שבין אותיות — נדפס בס' בונה ירושלים סקט"ו. נדפס במאמרי אדה"י נביאים ע' רלב, וכנראה שכאן הכוונה להביאור שנדפס במאמרי אדה"י הקצרים ע' תקכז בד"ה להבין ענין עיגולים ויושר שהוא ביאור על פסוק ויהי קול, ראה במ"מ למאמרי אדה"י נביאים. המאמר ד"ה ויהי קול נדפס באוה"ת יתרו כרך ז ע' ב'תתקעז עם הגהות. (ראה ס' מאמרי אדה"י הקצרים ע' ס). הובא ג"כ להלן ר"ה סג, ג.

34 "קול מעל לרקיע אשר על ראשם". זהו הפסוק שעליו מבוסס הסברו של אדמו"ר הזקן על "עיגולים".

Ezekiel 1:25 יהזקאל א"כ"ה

ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם כעמדם תרפינה כנפינה:

For, when there was a voice above the firmament that was over their heads, as they stood, they let down their wings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 הוי שפל רוח בפני כל אדם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, י. וראה בהנסמן להלן בהוספות להערות וצינונים.

36 הוי שפל רוח בפני כל אדם

רבי מאיר אומר: "הוי שפל רוח בפני כל אדם". אדמו"ר הזקן מסביר זאת על פי העיקרון שלכל אדם יש דבר שחסר לוולתו.

Pirkei Avot 4:10 משנה אבות ד:י

רבי מאיר אומר, הוי ממצע בעסקי, ועסק בתורה. והוי שפל רוח בפני כל אדם. ואם בטלת מן התורה, יש לך בטלים תרבה כנגדך. ואם עמלת בתורה, יש לך שכר תרבה לתן לך:

I, Kohelet, was king over Israel in Jerusalem" (Ecclesiastes" 1:12). "I, Kohelet, was king over Israel in Jerusalem." Rabbi Shmuel bar Rav Yitzhak said: It would have been appropriate for this to be written at the beginning of the book. Why is it written here? It is because there is no chronological order in the Torah. Similarly, Rabbi Yishmael taught: "The enemy said: I will pursue, I will overtake" (Exodus 15:9), it would have been appropriate for this to be the beginning of the ... ?song. Why is it written here

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

25 אני קהלת

"אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים". המדרש על פסוק זה משווה אותו ל"אתם ניצבים היום".

Ecclesiastes 1:12 קהלת א"י"ב

אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים:

I Koheleth have been king over Israel in Jerusalem

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ובוהר פי יתרו דף פ"ב ע"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"אמר ר"ש רישי דעמא בלחודייהו רישי דשבטין בלחודייהו נוקבי בלחודייהו ה' דרגין לימינא וה' דרגין לשמאלא הה"ד אתם נצבים היום כלכם . . .". ע"ש.

27 ויהי בישורון מלך

"ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כאחדותם של כל ישראל, שבאמצעותה מתבססת מלכות ה'.

Deuteronomy 33:5 דברים ל"ג:ה

ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל:

And there was a king in Jeshurun, When the heads of the people were gathered, All the tribes of Israel together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ה.

28 בוהר שמות די"ו ע"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בוהר שם מזכיר שישראל נחלקים לעשרה דרגין.

29 ויהי בישורון . . יחד . . לאחדים כאחד

הרבי מסביר שני אופני אחדות, "להיות לאחד" ו"כאחד", המתאימים לשתי האמירות של אדמו"ר הזקן כאן: "כולם זקוקים זה לזה" ו"כל ישראל קומה אחת שלימה".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ד ע' 1141 ואילך בביאור ב' האופנים "לאחדים" "כאחד" שלנגד זה אומר "כולן צריכים זל"ז" "כל ישראל קומה אחת שלימה". — לקו"ש ח"ל ע' 219 הערה 43. וראה גם בד"ה אתה הראת תשל"ז פרק ג' (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ד ע' לד).

30 כי זהו כלל גדול

הצמח צדק מצטט קטע זה, מן המילים "כי זהו כלל גדול", בביאורי הזהר

42 שמע ישראל . . מלשון וישמע שואל

"שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד". את "שמע" מפרשים כקריאה להתאסף.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִים הָאֶחָד Havayah אֱלֹהֵינוּ Havayah אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

I Samuel 15:4 שְׁמוּאֵל א ט"ו:ד

וַיִּשְׁמַע שְׁאוּל אֶת־הָעָם וַיַּפְקֵדֵם בְּטַלָּאִים מֵאַתִּים אֶלֶף רַגְלֵי וַעֲשָׂרַת אֲלָפִים אֶת־אִישׁ יְהוּדָה:

And Saul summoned the people, and numbered them in Telaim, two hundred thousand footmen, and ten thousand men of Judah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ד. שמואל-א טו, ד.

43 וכמ"ש במ"א

המאמר על "שמע ישראל" שם שואל מה פירוש "שמע", שהוא "לשון אסיפה, מלשון 'וישמע שואל את העם', וגם לשון הבנה", ומסביר כיצד מתוך ההתבוננות בכך שהוי' אחד מגיעים ל"ואהבת".

הערת קה"ת

ראה לעיל ואתחנן יא, ב.

פסקה 5

44 "כדי שתיכנסו בברית הוי' אלקיכם ובאלתו, אשר הוי' אלקיכם כורת עמכם היום". הפסוק מסביר מדוע ישראל ניצבים יחד.

Deuteronomy 29:11 דברים כ"ט:יא

לְעֵבְרָךְ בְּבְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלֹתָיו אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:

that thou shouldest enter into the covenant of the L-RD thy G-d—and into His oath—which the L-RD thy G-d maketh with thee this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 כמו למשל שני אוהבים

ההערה מפנה למקום מקביל שבו מופיע המושל על שני ידידים שכורתים ברית, באור התורה על בראשית.

הערת קה"ת

ראה גם באוה"ת בראשית כרך ה תתקס, א.

פסקה 6

46 "הוא כונן את הארץ על יסודותיה; בל תמוט לעולם ועד." אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לתאר אהבה שאי אפשר לערער אותה.

Psalms 104:5 תהילים ק"ד:ה

יִסְדֵּי־אָרֶץ עַל־מְכוּנֶיהָ בַּל־תִּמּוּט עוֹלָם וָעֶד:

Who didst establish the earth upon its foundations, that it should not be moved for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 ועל כל פשעים תכסה אהבה

"שנאה מעוררת מדנים, ואהבה מכסה על כל הפשעים." אהבת הברית

Rabbi Meir said: Engage but little in business, and busy yourself with the Torah. Be of humble spirit before all men. If you have neglected the Torah, you shall have many who bring you to neglect it, but if you have labored at the study of Torah, there is much reward to give unto you

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

37 יתרון ומעלה להרגלים שצריך להלך בהם

הרבי מציע שהיתרון של הרגליים, שהאדם הולך בעזרתן, רומז למשמעות האמיתית של "הליכה", שהיא ללא גבול.

הערת קה"ת

וי"ל שהכוונה לאמיתית ענין ההליכה שהיא בלי גבול (ד"ה אם בחוקותי, ש"ת, ובכ"מ). — לקו"ש ח"ט ע' 467.

38

הזוהר, הפותח במילים "כשהמלך היה מסב על שולחנו", אומר ש"המלך" הוא הקדוש ברוך הוא, ומביא את הפסוק "ויהי בישורון מלך". בהערת קה"ת נוסף שהקטע מדבר על עם ישראל כשהוא מחולק לעשר מדרגות.

Zohar, Shemot 33:276-36:289 ספר הזוהר, שמות ל"ג:ע"ו-ל"ו:רפ"ט

R. Judah bar Shalom was once walking together with R. Abba. They arrived at a place where they decided to spend the night. After taking a meal they lay down to sleep, putting their heads on some raised ground under which was a grave. Before falling asleep they heard a voice from the grave, crying: 'Twelve years have I been sleeping here, and only now do I wake, for I now see the image of my son.' R. Judah ... asked him who he was, and he said: 'I am a

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

39

"היה דוב אורב לי, ארי במסתרים". המדרש על פסוק זה מביא גם את הפסוק "אתם ניצבים היום".

Lamentations 3:10 איכה ג:י

דב אֲרֹב הוּא לִי אֲרִי בְּמִסְתָּרִים:

He is unto me as a bear lying in wait, As a lion in secret places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

40 והנה בראש השנה הוא בחי' התשובה

הצמח צדק מצטט את הקטע הזה, החל במילים "והנה בראש השנה יש בחינת תשובה", באור התורה על דברים.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת דברים כרך ו ע' ביתל.

פסקה 4

41 בהתאסף ראשי עם

"כאשר התאספו ראשי העם, שבטי ישראל יחד". את "ראשי" מפרשים כאן כמחשבותיהם של ישראל.

Deuteronomy 33:5 דברים ל"ג:ה

וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהַתְּאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יְחַד שְׁבֹטֵי יִשְׂרָאֵל:

And there was a king in Jeshurun, When the heads of the people were gathered, All the tribes of Israel together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 הנה אנכי כורת ברית

"הנה אנכי כורת ברית; לעיני כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ." הברית שכרת ה' לאחר מחילת חטא העגל, שהאדמו"ר הזקן מפרש כקשר שלמעלה מן השכל.

Exodus 34:10 שמות ל"ד:י

ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל־עמך אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא־נִבְרְאוּ בְּכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הַגּוֹיִם וְרָאָה כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתָּה בְּקִרְבּוֹ אֶת־מַעֲשֵׂה ה' כִּי־נִרְאָה הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ:

And He said: 'Behold, I make a covenant; before all thy people I will do marvels, such as have not been wrought in all the earth, nor in any nation; and all the people among which thou art shall see the work of the L-RD that I am about to do with thee, that it is tremendous

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, י.

53 נפלאות אהבתך

דוד מקונן על יהונתן: "נפלאות אהבתך לי מאהבת נשים." המילה "נפלאות" מראה ש"נפלאות" פירושו למעלה מן השכל.

II Samuel 1:26 שמואל ב א:כ"ו

צִרְלִי עָלֶיךָ אָחִי יְהוֹנָתָן נִעְמָתָ לִי מְאֹד נִפְלְאוֹתָ אֲהַבְתָּךְ לִי מֵאֲהַבַת נָשִׁים:

I am distressed for thee, my brother Jonathan; Very pleasant hast thou been unto me; Wonderful was thy love to me, Passing the love of women

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-ב א, כו.

54 עונותיכם מבדילין

"כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם." הברית מבטיחה שהחטא לא יגרום להפרדה הזאת.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט:ב

כִּי אִם־עוֹנֹתֵיכֶם הִיוּ מִבְּדִילִים בֵּינֵיכֶם לְבִין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִפְּנֵי מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נט, ב.

55 וסלחת וגו'

בקשתו של משה לאחר שהתגלו שלוש עשרה המידות: "וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו."

Exodus 34:9 שמות ל"ד:ט

וַיֹּאמֶר אֶם־נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָיִי יְיָ־נָא אֲדֹנָיִי בְּקִרְבָּנוּ כִּי עִם־קִשְׁה־עַרְפִּי הוּא וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

And he said: 'If now I have found grace in Thy sight, O L-rd, let the L-rd, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiff-necked people; and pardon our iniquity and our sin, and take us for Thine inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מכסה על כל פגיעה.

Proverbs 10:12 משלי י:י"ב

שֹׂנְאָה תַעֲרֹר מִדְּנִים וְעַל כָּל־פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהְכָּה:

Hatred stirreth up strifes; but love covereth all transgressions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי י, יב.

7 פסקה

48 אשר כרתו את העגל ויעברו בין בתריו

ירמיהו מוכיח את מי שעברו על "הברית אשר כרתו לפני, את העגל אשר כרתו לשניים ועברו בין בתריו". אדמו"ר הזקן מצטט את הפסוק בצורה מקוצרת (הערת קה"ת מעירה על שינוי הנוסח) כדי להסביר מדוע "כורתים" ברית.

Jeremiah 34:18 ירמיהו ל"ד:י"ח

וְנָתַתִּי אֶת־הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר לֹא־הִקִּימוּ אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּתְרוּ לִפְנֵי הָעֵגֶל אֲשֶׁר לִשְׁנַיִם וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרָיו:

And I will give the men that have transgressed My covenant, that have not performed the words of the covenant which they made before Me, when they cut the calf in twain and passed between the parts thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיי לד, יח. בשינוי הלשון מכאן ושם כתיב "לפני העגל" וגו' [כ].

49 בתוך גוף אחד

על הביטוי "בתוך גוף אחד" כותב הרבי שהאיחוד של הקדוש ברוך הוא עם ישראל נוגע גם לגוף הגשמי; אדרבה, מכיוון שהתכלית היא דירה בתחתונים, הדירה לעצמותו היא דווקא למטה.

הערת קה"ת

ראה בד"ה אתם נצבים תשלי"ט (עי' רלג) כי היחוד דהקב"ה עם בני"ו הוא גם מצד הגוף הגשמי, ואדרבה, מצד הכוונה דדירה בתחתונים הדירה לעצמותו ומהותו היא דוקא בתחתונים.

50 להחיות . . להיות לאחרים

הרבי הרי"צ מסביר שחיתוך של דבר אחד לשניים, אף שהוא נראה כמבטא הפרדה ופירוד, נעשה לשם איחוד: הצדדים לברית הם שני גופים נפרדים, ובאמצעות הברית הם נעשים לאחד.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תש"ב ע' 25, דזה שכורתיו דבר אחד לשנים [אף שמורה על הפירוד והתחלקות, היפך האחדות], הוא להיות דהכוונה היא לאחד שני גופים, דכורתי הברית הם ב' גופים נפרדים וע"י הכריתות ברית הם מתאחדים — ד"ה אתם נצבים תשלי"ט (עי' רכט הערה כט).

8 פסקה

51 עשה לנו ה'

ההערה מפנה לשיחה של הרבי על הקטע הזה; באותו עמוד יש הפניה גם בסיכום המאמר, בהקשר לרמוז של אדמו"ר הזקן לפירוש הרמב"ן על המילים "למען תבוא כבדית".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ט ע' 466.

הערת קה"ת
שמות לד, ט.

56 חלק ה' עמו

"כי חלק הווי עמו, יעקב חבל נחלתו." הקשר של ישראל עם ה', שהברית משמרת.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כי חלק Havayah עמו יעקב חבל נחלתו:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים לב, ט.

פסוקה 9

57 אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות

"הקדוש ברוך הוא אמר: אמרו לפניי בראש השנה מלכויות, זיכרונות ושופרות; מלכויות כדי שתמליכו אותי עליכם, זיכרונות כדי שזיכרונכם יעלה לפניי לטובה, ובאמצעות מה? באמצעות השופר."

Rosh Hashanah 16a:15 ראש השנה ט"ז א:ט"ו

ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בַּחֵג — אִמַּר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: נִסְכּוּ לִפְנֵי מֵיִם בַּחֵג, כְּדִי שְׂיִתְבָּרְכוּ לָכֶם גְּשָׁמֵי שָׁנָה. וְאָמְרוּ לִפְנֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַלְכוּתִי וְזִכְרוֹנוֹת וְשׁוּפְרוֹת. מַלְכוּתִי — כְּדִי שְׂתִמְלִיכֵנִי עָלֵיכֶם, וְזִכְרוֹנוֹת — כְּדִי שְׂיַעֲלֶה וְזִכְרוֹנֵיכֶם לִפְנֵי לְטוֹבָה, וּבִמָּה — בְּשׁוּפָר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה טז, א. לד, ב.

58 אמרו לפני מלכיות

בהערת קה"ת מובא שדף זה הוא מקום נוסף בגמרא שבו מופיעה הוראה זו.

Rosh Hashanah 34b:7 ראש השנה ל"ד ב:ז'

מאי טעמא? אַמַּר רַבִּי: אִמַּר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָמְרוּ לִפְנֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַלְכוּתִי וְזִכְרוֹנוֹת וְשׁוּפְרוֹת, מַלְכוּתִי — כְּדִי שְׂתִמְלִיכֵנִי עָלֵיכֶם, וְזִכְרוֹנוֹת — כְּדִי שְׂיַבֵּא לִפְנֵי וְזִכְרוֹנֵיכֶם לְטוֹבָה, וּבִמָּה — בְּשׁוּפָר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

59 זה היום תחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון

הגמרא מביאה את התפילה "היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים?" לא: "זה היום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון", בהתאם לדעה שהעולם נברא בתשרי.

Rosh Hashanah 27a:15-16 ראש השנה כ"ז א:ט"ו-ט"ז

שְׁנֵה יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקִּיעָה וּלְבָרְכוֹת וכו'. אִמַּר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: כְּמֵאן מְצַלִּינָן הָאֵידְנָא "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלַת מַעֲשֵׂיךָ וְזִכְרוֹן לְיוֹם רֵאשׁוֹן", כְּמֵאן — כְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר, דְּאָמַר: בְּתַשְׁרִי נִבְרָא הָעוֹלָם. מֵתִיב רַב עֵינָא: שְׁנֵה יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקִּיעָה וּלְבָרְכוֹת, וְהָאֵ אֵיכָא "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלַת מַעֲשֵׂיךָ וְזִכְרוֹן לְיוֹם רֵאשׁוֹן", דְּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה אֵימָא, וְיֻבֵּל לֵיתָא! כִּי קֵתְנִי — אֶשְׁאָרָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

60 שנברא בו אדה"ר בר"ה ואמר ה' מלך גאות לבש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ויק"ר רפכ"ט. פדר"א רפ"ח ופי"א. ר"ן ר"ה שם.

61 שנברא בו אדם הראשון בר"ה

המדרש מונה את שעות ראש השנה, היום שבו נברא אדם: בשעה הראשונה הוא עלה במחשבה לפני ה', בשעה השביעית נזרקת בו נשמה, בשעה האחת-עשרה הוא נידון, ובשעה השתים-עשרה יצא בדימוס.

Vayikra Rabbah 29:1 ויקרא רבה כ"ט:א'

62 ואמר ה' מלך גאות לבש

כשבאו הכרואים להשתחוות לאדם, אמר להם: "בואו נכתיר את מי שבאנאנו", וכולם הכריזו: "הווי מלך, גאות לבש".

Pirkei DeRabbi Eliezer 11:10-11 פרקי דרבי אליעזר י"א:י-י"א

... בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּתַח אָדָם אֶת פִּי וְעָנָו כָּל הַבְּרִיּוֹת אַחֲרָיו, וְהִלְבִּישׁוּ גָאוֹת וְעָזוּ וְהִמְלִיכוּ עָלָיו לְיוֹצְרוֹ, וְאָמְרוּ: "ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבִשׁ". עֲשָׂרָה מְלָכִים מָשְׁלוּ מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ. מֶלֶךְ רֵאשׁוֹן זֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְעַלָּה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַקִּים מְלָכִים עַל הָאָרֶץ, שְׁנֵאמַר: "הוּא מְהֻשָּׁא עֲדֻנְיָא וְזִמְנִיָּא, [מְהַעֲדָה מְלָכִין וּמְהַקִּים מְלָכִין]".

Adam said to them: What (is this), ye creatures ! Why are ye come to prostrate yourselves before me? Come, I and you, let us go and adorn in majesty and might, and acclaim as King over us the One who created us. If there be no people to acclaim the king as king, the king acclaims himself. If there be no people to praise the king, the king praises himself. In that hour Adam opened his mouth and all the crea-
... tures answered after him, and they adorned in majesty

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

63 ה' מלך גאות לבש

"הווי מלך, גאות לבש". הכרזה על מלכות ה' ביום בריאת אדם.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א'

ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבִשׁ לְבִשׁ ה' עֵז הַתְּאֵזָר אֶף-תְּכוֹן תִּבֵּל בְּלִית־מוֹט:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the world is established, that it cannot be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 אין אומר ואין דברים

"אין אומר ואין דברים, בלי נשמע קולם". הפסוק מובא כאן ביחס לקולו של השופר, שאין בו מילים.

Psalms 19:4 תהילים י"ט:ד'

אִין-אֹמֵר וְאִין דְּבָרִים כְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם:

There is no speech, there are no words, neither is their voice heard

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 גנוחי גניח

אביי מסביר את המחלוקת על התרועה: דעה אחת סבורה שהיא "גנוחי גנח" — שברים, והאחרת סבורה שהיא ילולי — יבבה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שגם הקולות השבורים הם קול בלבד.

Rosh Hashanah 33b:10 ראש השנה ל"ג ב:י'

אָמַר אֲבֵי: בְּהָא יוֹדָאי פְּלִיגִי, דְּכַתִּיב: "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם", וּמִתְרַגְּמִינָן: "יוֹם יִבְבָּא יְהֵא לְכוֹן". וְכַתִּיב בְּאִימִיָּה דְּסִינְרָא: "עֶד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וְתִיבֵב אִם סִינְרָא". מָר סָבַר גְּנוּחֵי גִנַּח. וּמָר סָבַר יְלוּלֵי יִלִּיל.

לפניה.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֵׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כִלִּיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

76 קודם שנברא העולם היי הוא ושמו לבדו

ההערה מצטטת את ראשית ההקדמה של השלי"ה, לצד פרקי דרבי אליעזר ותיקוני זוהר, כמקורות ללימוד שלפני הבריאה לא היו אלא הוא ושמו.

הערת קה"ת

פדרי"א פ"ג. וראה ת"ז ת"ט (מ, ב). הקדמת שלי"ה בתחלתה.

77 היה הוא ושמו לבדו

"קודם שנברא העולם לא היה אלא הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול".

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג':ב-ג'

עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, הָיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּלִבּוֹ, וְעַלֵּה בְּמַחְשָׁבָה לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם, וְהָיָה מְחַרֵּט אֶת הָעוֹלָם לְפָנָיו וְלֹא הָיָה עוֹמֵד. מִשְׁלוֹ מִשְׁל, לָמָּה הִדְבֵּר דּוֹמָה? לְמַלְךְ שֶׁהוּא רוֹצֵה לְבָנוֹת פִּלְטָרִים שְׁלוֹ, אִם אֵינוֹ מְחַרֵּט בְּאָרֶץ וְסוֹדוֹתָיו וּמוֹבְאָיו וּמוֹצְאָיו, אֵינוֹ מִתְחִיל לְבָנוֹת, כִּךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִחְרִיט לְפָנָיו אֶת הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה עוֹמֵד עַד שֶׁבָּרָא אֶת הַתְּשׁוּבָה. שֶׁבָּעָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלוֹ הֵן: תּוֹרָה, וְגִי'הֶם, וְגַן עֵדֶן, וְכֶסֶף הַכְּבוֹד, ...

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

78 דלית מחי תפיסא ביי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

פסוקה 12

79 המלך המרומם לבדו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

80 שהוא בבחינת כתר שהוא עליון על כל האצילות

בספר ערכי הכינויים כותב הפרדס שכתר נקרא "אל עליון", "מפני שהוא עליון על כל האצילות". אדמו"ר הזקן מצטט זאת בסוגריים שלו.

Pardes Rimmonim 23:1:126 פרדס רמונים כ"ג:א:קכ"ו

... וכן א"ל עליון פי' ר' משה כי הכתר נק' אל עליון מפני שהוא עליון על כל האצילות. ובודאי שלא יקרא כן אלא בהיותו פועל בחסד. וכן

נקי חסד עליון כאשר יתבאר בערכו. וכבר בארנו בשער השמות פ"ה שם א"ל עליון ואל מלך. ושם בארנו שלעולם שם אל בחסד. ובזוהר פרשת לך (דפ"ז) בפסוק ומלכי צדק מלך שלם פירש א"ל עליון בבינה. ואפשר היות המלה מפורסמת העליון על א"ל והיא הבינה שהיא עליונה על החסד הנקרא א"ל. עוד יש א"ל שדי הוא רמז חבור יסוד ומלכות. וכבר נתבאר ענין שדי ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

81 בדי"ה לסוסתי

בדרוש על "לסוסתי ברכבי פרעה" (יא ע"ד), אומר אדמו"ר הזקן שהסוס רץ למעלה מבחינת "אדם" שעל הכיסא, כי בחינת אדם היא "אדמה לעליון", ואילו עליון לאמיתתו הוא "לא אדם". לעניין פירוש "עליון" הוא מפנה בחזרה למאמר הזה.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש יא, ג.

82 לסוסתי

"לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי". אלה המילים הפותחות של המאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א':ט'

לְסוֹסְתִי בְּרִכְבִּי פְרָעָה דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 אדמה לעליון

מלך בבל מתאפר: "אעלה על במתי עב, אדמה לעליון". אדמו"ר הזקן שומע במילה "אדמה" את המילה "אדם".

Isaiah 14:14 ישעיהו י"ד:יד'

אֶעֱלֶה עַל־בִּמְתִּי עַב אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן:

I will ascend above the heights of the clouds; I will be like 'the Most High

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 כי לא אדם הוא

"נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא". העליון האמיתי אינו דומה לאדם בשום אופן.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקֹר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 צעקה בפנימית הלב למעלה מן הדעת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה זח"א קכט סע"א.

86 כרשפי אש

"רשפיה רשפי אש, שלהבת י"ה". הדימוי של הלב הבוער באהבה שלמעלה מן השכל.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שִׁימִנִּי כְחוֹתֶם עַל־לִבִּי כְחוֹתֶם עַל־רוּעִי כִּי־עֲזָה כְמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֶׁאוּל קִנְאָה רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֲבָתֶיהָ:

They shall walk after the L-RD, Who shall roar like a lion;
For He shall roar, And the children shall come trembling
from the west

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 ובכל מאדך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". האהבה הפנימית מזוהה עם "בכל מאדך".

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

95 ממעמקים קראתיך ה'

"שיר המעלות. ממעמקים קראתיך, הוי". נאמר בעשרת ימי תשובה, כזעקה מעומק הלב.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, א.

96 כי רע ומר

"דע וראה כי רע ומר עזבך את הוי' אלקיך". אדמו"ר הזקן משתמש במילים אלה לתיאור המרידות של מי שחזר בתשובה.

Jeremiah 2:19 ירמיהו ב:י"ט

תִּסְפֹּר רַעְתָּהּ וּמִשְׁבֹּתֶיהָ תִּזְכָּר וְדַע וְרָא כִּי-רַע וְמֶרַע עֲזָבָה אֶת-ה'

אֱלֹהֶיהָ וְלֹא פָחַדְתִּי אֵלַיָּהּ נְאֻם-יְהוָה ה' צְבָאוֹת:

Thine own wickedness shall correct thee, and thy backslid-
ings shall reprove thee: Know therefore and see that it is an
evil and a bitter thing, that thou hast forsaken the L-RD thy
G-d, neither is My fear in thee, Saith the L-rd GOD of hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 כי רע ומר עזבו את ה'

"עזבו את הוי', נאצו את קדוש ישראל". בהערה של קה"ת מובא הפסוק הזה כמקור למילים.

Isaiah 1:4 ישעיהו א:ד

הוּא גוֹי חָטָא עִם כְּכֹד עֶזְוֹן וְרַע מִרְעִים בְּנִים מְשַׁחֲתִים עֲזָבוּ אֶת-ה' נָאֲצוּ אֶת-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נִזְרוּ אַחֲוֹר:

Ah sinful nation, A people laden with iniquity, A seed of evil-
doers, Children that deal corruptly; They have forsaken the
L-RD, They have contemned the Holy One of Israel, They are
turned away backward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישעיי א, ד.

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 ולמסור נפשו באחד

ההערה מפנה לאור התורה על תרומה, לצד הטור, הב"ח ופרי עץ חיים, בעניין מסירת הנפש באמירת "אחד".

הערת קה"ת

ראה טווא"ח ר"ס סא בב"ח שם. פע"ח שער הק"ש פ"ב. וראה אוה"ת תרומה ע' א"שסז.

88 כי חלק ה' עמו

"כי חלק הוי' עמו". שורש האהבה הפנימית: עם ישראל הוא חלקו של ה'.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט

כִּי חֵלֶק Havaayah עַמּוֹ יַעֲקֹב חֵלֶק נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of
His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 כי ה"א אש אוכלה הוא

"כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא, אל קנא". האש, העולה ואינה יורדת, מבטאת את עצמות ה' שלמעלה מן העולמות.

Deuteronomy 4:24 דברים ד:כ"ד

כִּי Havaayah אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכֶלֶה הוּא אֵל קָנָא:

For the L-RD thy G-d is a devouring fire, a jealous G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, כד. קטע מכאן מובא באוה"ת ר"ה ע' א"שסד.

90 נקי א-ל עליון

מִלְכִּי-יִצְחָק היה "כהן לאל עליון". השם מבטא שה' נעלה מכל דבר.

Genesis 14:18 בראשית י"ד:י"ח

הערת קה"ת

בראשית יד, יח. ועוד. ראה גם לעיל פ' ואתחנן ה, ב.

91 הערת קה"ת מפנה לזohar, Terumah 10:106-116 למילים האלה.

Zohar, Terumah 10:106-116 ספר זוהר, תרומה י':ק"ו-קט"ז

פסוק 13

92 את פניך הוי' אבקש

"אלך אמר לבי: בקשו פני; את פניך, הוי', אבקש". הזעקה הפנימית נובעת מן הבקשה לראות את פניו של ה' עצמו.

Psalms 27:8 תהילים כ"ז:ח

לֵךְ אָמַר לִבִּי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת-פְּנֵיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy
face, L-RD, will I seek

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 כאריה ישאג

"אחרי הוי' ילכו: כאריה ישאג". השאגה היא הזעקה החיצונית של הלב.

Hosea 11:10 הושע י"א:י

אַחֲרַי ה' יִלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג כִּי-הוּא יִשְׁאָג וַיִּחַרְדּוּ בְנֵי מִצְרָיִם:

98 איש ולב עמוק

"תוכו של אדם ולבו עמוקים". זהו העומק שאליו מגיעה המרידות של התשובה.

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז

יִחְפְּשׁוּ־עוֹלֹת תִּמְנְוּ מִפֶּשַׁע מִחֶפֶז וְקָרַב אִישׁ וְלֵב עֵמֶק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 בדי"ה שוש אשיש

במאמר על "שוש אשיש" (48b) מוסבר "תגל נפשי באלקי" באמצעות שם אלקים, הצמצום שעל ידו נמשך האור הפנימי למטה. אדמו"ר הוקן מפנה לביאור שבמאמר זה על "להקים אותך היום לו לעם": שתתגלה "כבוד הדר מלכותו", מלכות דאין סוף.

הערת קה"ת

לקמן מה, ב.

100 תגל נפשי באלקי

"שוש אשיש בהוי", תגל נפשי באלקי". זהו הפסוק מן המאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הוקן.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּה' תִּגְלַנִּי נַפְשִׁי בְּאֱלֹקֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעַ מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כִּתְרוֹ וְכִתְרוֹ פָּאֵר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 כבוד הדר מלכותו

"כדי להודיע לבני האדם את גבורותיו ואת הדר כבוד מלכותו". כאן הפסוק מובא ביחס להתגלות הפנימיות של מלכות ה'.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב

לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הַדֶּר מַלְכוּתוֹ:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 מרחוק ה' נראה לי

"מרחוק הוי' נראה לי: ואהבת עולם אהבתיך". ההתגלות באה דווקא מתוך תחושת הריחוק. (בהערת קה"ת הפסוק ממוספר 31:2).

Jeremiah 31:3 ירמיהו ל"א:ג

מִרְחֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיהָ עַל־יָדַי מִשְׁכֶּתִּיהָ חֶסֶד:

From afar the L-RD appeared unto me. 'Yea, I have loved' thee with an everlasting love; Therefore with affection have I drawn thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה לא, ב.

103 מרחוק ה' נראה לי

הזוהר מפרש את "עצות מרחוק" (Isaiah 25:1) באמצעות "מרחוק הוי'

נראה לי", כמדבר על "עומק הכל".

Zohar, Tzav 29:187-30:193 ספר זוהר, צו כ"ט:קפ"ז-לי:קצ"ג

As they were going along, they came across a man with three myrtle branches in his hand. They went up to him and said: 'What is this for?' He replied: 'To refresh the fainting one.' The nefesh (soul), v. infra. Said R. Eleazar: 'That is a good answer. But why three?' He replied: 'One for Abraham, one for Isaac, and one for Jacob; and I bind them together and smell them, because the scent refreshes the soul, and by this act of faith blessings are drawn down from above.'

Said R

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

104 בביאור ע"פ כי המצוה הזאת

לפי ההערה, הביאור על "כי המצוה הזאת" נמצא במאמרי אדמו"ר הוקן משנת 5565.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ה.

105 ולא רחוקה היא

"כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא". זהו הפסוק מתוך ההסבר שאליו מתייחס אדמו"ר הוקן.

Deuteronomy 30:11 דברים ל"א:יא

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאָה הִוא מִמֶּךָ וְלֹא רִחְקָה הִוא:

For this commandment which I command thee this day, it is not too hard for thee, neither is it far off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 בוהר ויקרא דף כ' סעי"ב ובפ' צו דל"ה סעי"ב

הצמח צדק מסביר, בעקבות הזוהר על ויקרא, ש"מרחוק" שב"מרחק אביא את ישועתך" דומה ל"מרחוק ה' נראה לי" ול"מרחוק תביא לחמה", כלומר "עומק הנהר, המקום שממנו נובע הנהר". כך גם הזוהר על צו דורש "עצות מרחוק".

הערת קה"ת

"עד המבואר בזח"ג פ' ויקרא דף כ' סעי"ב בפ"י כי הנני מושיעך מרחוק, כההוא דכתיב מרחוק ה' נראה לי. וכתיב ממרחק תביא לחמה ומאן הוא עמיקא דנחלא אתר דההוא נהר נגיד ונפיק, וכמש"ש ס"פ צו דל"ה ע"ב בפ"י עצות מרחוק". — אוה"ת נ"ך כרך א ע' שסו. ראה לעיל פ' תבוא מא, ד מ"מ על פסוק מרחוק ה' נראה לי.

107 אומרים אתה זוכר מעשה עולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בתפלת מוסף דר"ה.

108 בדי"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת

המאמר על יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת מסביר את המלכויות של ראש השנה ככניין הנוקבא (מלכות), ובהמשך (56c-d) נאמר שמן המלכות שבכתר נמשכת הכתר שבמלכות, ושכתר מקבל מן המלכות שבכתר.

הערת קה"ת

לקמן נו, ב.

109 רבי חייא דורש את "ואושיעך מרחוק" (Jeremiah 30:10) כ"רחוק"

the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth
before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 קדושת למעלה מקדושתכם

על "קדושים תהיו, כי קדוש אני": "וכי יכולים אתם להיות כמוני? לכן
נאמר 'כי קדוש אני': קדושת למעלה מקדושתכם."

Vayikra Rabbah 24:9 ויקרא רבה כ"ד:ט'

115 בביאור ע"פ שמע ישראל

כששואל המאמר על "שמע ישראל" (11b) מהי "חיים" ב"ובחרת בחיים",
הוא מביא את הפסוקים "יהי רקיע ... ויעש אלקים את הרקיע" ומסביר
שהרקיע מפריד בין המים העליונים — החיים והתענוג העליונים — לבין
המים התחתונים, תענוגי העולם הזה.

הערת קה"ת

לעיל פ' ואתחנן יא, ב.

116 שמע ישראל

"שמע ישראל". מילות הפתיחה של המאמר בלקוטי תורה על פרשת
ואתחנן, שאליו הוא מפנה בעניין הרקיע.

Deuteronomy 6:4 דברים ו':ד'

שמע ישראל Havayah אלקינו Havayah אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 ויעש אלקים את הרקיע

"ויעש ה' את הרקיע, ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר
מעל לרקיע."

Genesis 1:7 בראשית א':ז'

ויעש אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם
אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהיֶיכֵן:

And G-d made the firmament, and divided the waters which
were under the firmament from the waters which were above
the firmament; and it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ויעש אלקים את הרקיע

על "ידמות על ראשי החיה רקיע" (Ezekiel 1:22), הוזהר מלמד שיש חיה
מעל חיה ו"רקיע על רקיע" המושל עליהם.

Zohar, Vayigash 11:118-12:131 ספר הוזהר, ויגש י"א:ק"יח-י"ב:קל"א

119 בזהר בראשית דף ל"ב

ההערה אומרת שנוסח הוזהר על בראשית (32b) מובא באור התורה על
ואתחנן.

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת פ' ואתחנן ע' רה.

120 קו לקו זעיר שם זעיר שם

"שורה אחר שורה, שורה אחר שורה, מעט כאן ומעט שם." האור נמשך
במנות קטנות ומדודות לאחר הצמצומים.

Isaiah 28:10 ישעיהו כ"ח:י'

כִּי צוֹ לְצֹו צוֹ לְצֹו קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זְעִיר שֵׁם זְעִיר שֵׁם:

For it is precept by precept, precept by precept, Line by line,
line by line; Here a little, there a little

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שב"מרחוק הוי' נראה לוי' וב"מרחוק תביא לחמה".

Zohar, Vayikra 49:342-51:352 ספר הוזהר, ויקרא מ"ט:ש"ב-נ"א:שנ"ב

R. Hiya discoursed on the verse: "Therefore fear not, O Jacob my servant... for lo, I will save thee from afar" (Jer. 30, 10). 'The word "afar" here', he said, 'is used in the same sense as in the words, "From afar the L-rd appeared unto me" (Ibid. 31, 3), and refers to the deep source of the River, the place where it issues forth. "Jacob shall return": Jacob is here a name of the Holy One, blessed be He, who will yet re-turn to join the Community of Israel

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 14

110 יהי רקיע

"יהי רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים." הרקיע הוא דוגמה
למסכים המסתירים את האלוקות.

Genesis 1:6 בראשית א':ו'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the
'waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 הללו יה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גודלו הללוהו בתקע שופר

"הללו יה! הללו את ה' בקדשו; הללו אותו ברקיע עוזו. הללו אותו
בגבורותיו; הללו אותו כרוב גודלו. הללו אותו בתקיעת שופר." כל ביטוי
נקרא כשלב בירידת אורו של ה'.

Psalms 150:1-3 תהילים ק"א-א"ג'

הַלְלוּ־יָהּ הַלְלוּ־אֱלֹהִים בְּקֹדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עֹזוֹ: הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ
הַלְלוּהוּ בְּרֹב גְּדֻלּוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַת שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֶגֶל וְכִנּוֹר:

Hallelujah. Praise G-d in His sanctuary; Praise Him in the
firmament of His power. Praise Him for His mighty acts;
Praise Him according to His abundant greatness. Praise
Him with the blast of the horn; Praise Him with the psaltery
and harp

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 כי כארץ תוציא צמחה

המאמר על "כי כארץ תוציא צמחה" עוסק בשכר הרוחני הטמון בכל מצווה,
המתגלה בחלקו בראש השנה וביום הכיפורים, ושואל מדוע בעשרת ימי
תשובה אומרים "המלך הקדוש".

הערת קה"ת

לקמן נ, ב.

113 כי כארץ תוציא צמחה

"כי כאשר הארץ מוציאה את צמחה, וכגינה המצמיחה את זרועיה, כך
יצמיח ה' צדקה ותהילה." מילות הפתיחה של המאמר שאליו מתייחס
אדמו"ר הזקן.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:י"א

כִּי כָאֶרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָה וְכִגְנָה זְרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כִּן אֲדֹנָי ה' יַצְמִיחַ צְדָקָה
וְתִהְיֶה נֶגֶד כְּלִי־הַגֹּיִם:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden
causeth the things that are sown in it to spring forth; So

הערת קה"ת
ישע"י כח, י.

121 ועלמות אין מספר

"שישים מלכות... ועלמות אין מספר." אדמו"ר הזקן קורא את המילה במשמעות "עלמות אין מספר".

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח'

ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר:

There are threescore queens, And fourscore concubines,
And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שה"ש ו, ח.

122 ובכל עולם אין מספר לגודיו

הגמרא מיישבת בין "אלף אלפים ישמשהו" (Daniel 7:10) לבין "היש מספר לגודיו?" (Job 25:3): אלף אלפים הוא מספרו של גודד אחד, ואילו לגודיו אין מספר.

Chagigah 13b:12-13 חגיגה י"ג ב:י"ב-י"ג

... תנא, רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי: "אלף אלפין ישמשוניה" — מספר גודד אחד, "ולגודיו אין מספר". ורבי ירמיה בר אבא אמר: "אלף אלפין ישמשוניה", לנהר דינור, שנאמר: "נהר דינור נגד ונפך מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב. וראה לעיל ס"פ חקת סז, א. פ' ואתחנן יב, א. פ' ראה כט, ב.

123 ובגודד אחד אלף אלפים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
חגיגה שם.

124 בדיה ענין ק"ש בפ' ואתחנן

שם (12a) מסביר אדמו"ר הזקן ש"גודל גודל" היה פירושו התפשטות גדולה של החסד עצמו, ואילו "כרוב גודל" פירושו סוגים רבים של התחלקות אותה התפשטות לעולמות ולדרגות שאין להם סוף.

הערת קה"ת
לעיל יב, א.

125 אבא יסד ברתא

ברעיא מהימנא נדרש הפסוק "הוי בחכמה יסד ארץ" (Proverbs 3:19) במשמעות "אבא יסד ברתא": חכמה, האב, מכוננת את מלכות, הבת. בהערת קה"ת מצוין גם המקור 3:258a, שם הרעיא מהימנא חוזר על כך.

Zohar III, 256b זח"ג רנו, ב

הערת קה"ת

זח"ג רנו, ב (ברע"מ). (רנה, א. — כ).

126 בדיה תקעו בחודש שופר

המאמר מסביר את התקיעה כקול פשוט הנובע מהבל פנימיות הלב, הנעלה בהרבה מחכמה ואינו יכול להתלבש בדיבור, שכן הדיבור נמשך מחכמה. הוא מפרש גם את "שמע קולי" כשמיעת מה שבתוך הקול — פנימיות הלב — ואילו הקול עצמו נובע מחיצוניות הלב.

הערת קה"ת
לקמן נד, ב.

127 תקעו בחדש שופר

"תקעו בחודש שופר, בכסה ליום חגנו." אלה מילות הפתיחה של המאמר שאליו הוא מתייחס.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד'

תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our
feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 צעקה אלו

"גדולה צעקה מכולן, כי הצעקה היא בלב", ככתוב: "צעק לבס"; זו צעקה שבה האדם צועק ואינו אומר דבר.

Zohar, Shemot 49:354-50:364 ספר זוהר, שמות מ"ט:שנ"ד-נ"ה:שס"ד

What is the difference between imploring and crying?' Said R. Isaac: 'The former means prayer in actual words (Ps. 39, 13; LXXXVIII, 14; XXX, 3), the latter crying without words. R. Judah said: 'Hence crying is more poignant than all other expression of grief, because it is entirely a matter of the heart, as it says, "Their heart cried unto the lord" (Lam. 2, 18). This crying comes nearer to the Holy One, blessed be He, than imploring and praying in words, as it says, "If he ... (the orphan) cries

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

129 לא זו מחבבה עד שקראה בתי

מלך אהב את בתו היחידה וכינה אותה "בתי"; הוא לא חדל לחבב אותה עד שכינה אותה "אחותי", ואחר כך "אמי". כך ה' מכנה את ישראל בת, אחות ואם. בהערת קה"ת מצוין המקור: Shemos Rabbah 52:4.

Shemot Rabbah 52:5 שמות רבה נ"ב:ה'

... משל למלך, שהיתה לו בת יחידה, והיה מחבבה ביותר מדאי, והיה קורא אותה בתי. לא זו מחבבה, עד שקראה אחותי, ועד שקראה אמי. כך הקב"ה, בתחילה קרא לישראל בת, שנאמר (תהלים מה): שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך, לא זו מחבבן עד שקראן אחותי, שנאמר (שיר ה): פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה, לא זו מחבבן, עד שקראן אמי, שנאמר (ישעיה נא): הקשיבו אלי עמי ולאמי אלי האזינו כי תורה מאתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע. עמד רשב"י ונשקו על ...

Another matter, "they brought the Tabernacle" - that is what is written: "Emerge, daughters of Zion, and look at King Solomon, with the crown with which his mother crowned him on the day of his wedding, and on the day of the rejoicing of his heart" (Song of Songs 3:11). When was this verse stated? On the day that the Tabernacle was set up, when there was great celebration in Israel because the Holy One blessed be He rested amongst them. "Daughters of Zion ... [tziyon]" - the children who are

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

130 לא זו מחבבה עד שקראה בתי . . אמי

ברא (31d) קושר אדמו"ר הזקן את "עד שקראה יאמי" לרצון העליון שלמעלה מחכמה, ואת תשוקת הלב לייבבל מאדך; מעט בהמשך הוא

134 | על "יהי רקיע", הוזהר מדבר על שבעה רקיעים למעלה, ועל הרקיע המבדיל בין המים העליונים למים התחתונים, מושך אותם ומוריד אותם.

Zohar, Bereshit 37:361-39:373 ספר הוזהר, בראשית ל"ז:שס"א-ל"ט:שע"ג

פסקה 15

135 ישראל עלו במחשבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז (תט"ל וריש ת"מ). ובכ"ד. [כ].

136 אין מלך בלא עם

הערת קה"ת מצטטת את פירוש רבנו בחיי כמקור לאמירה "אין מלך בלא עם".

הערת קה"ת

בחיי וישב לח, ל. סי' החיים פ' גאולה פ"ב. עה"מ שער שעה"מ רפ"א. ראה פדר"א פ"ג.

137 בד"ה שובה ישראל עד

בסעיף ד' של המאמר על "שובה ישראל עד ה' אלקיך" (סז ע"א) נאמר שתכלית התשובה מעומק הלב, "בקשו פניו ו"את פניך הוי", היא "כי עמך הסליחה למען תורא": הסליחה מתגלה כדי שיתגלה הפחד ממנו, וכך מתקיים "שום תשים עליך מלך".

הערת קה"ת

לקמן סז, א סעי' ד.

138 שובה ישראל עד

"שובה ישראל עד הוי אלקיך". מילות הפתיחה של המאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Hosea 14:2 הושע י"ד:ב'

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוונך:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 למען תורא

"כי עמך הסליחה למען תורא". ציטוט מן המאמר שאליו הוא מתייחס, העוסק בתכלית הסופית.

Psalms 130:4 תהילים ק"ל:ד'

כִּי־עִמָּךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוְרָא:

For with Thee there is forgiveness, that Thou mayest be feared

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 לעברך בברית

"לעברך בברית הוי אלקיך". כאן הכוונה היא למעבר ממדרגה למדרגה.

Deuteronomy 29:11 דברים כ"ט:יא

לְעֵבְרְךָ בְּבְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֲלָתוֹ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:

that thou shouldest enter into the covenant of the L-RD thy G-d—and into His oath—which the L-RD thy G-d maketh with thee this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מקשר את "בתי" ל"אבא יסד ברתא", כמו כאן.

Shemot Rabbah נ"ב:ד'

כמה חכמים היו שם, ובאו להם אצל משה ולא היו יכולין להקימו?! אלא אמר שלמה (משלי לא): רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה, שמשה היה מעולה מכולם. ואת עלית על כולנה. למה? שעשו את המשכן ולא היו יודעין ליישבו. מה עשה? נטלו כל אחד ואחד מלאכתו, ובאו להם אצל משה ואומרים: הרי קרשים, הרי בריחין. כיון שראה משה אותם, מיד שרתה עליו רוח"ק, והקימו. ולא תאמר משה העמידו, אלא המשכן נעשו בו נסים ועמד מעצמו, שנאמר: הוקם המשכן. ואם תמה את על זה, הרי שלמה, כשבנה בית המקדש ...

There were numerous wise men there, and they came to Moses, but they were unable to erect it. As Solomon said: "Many daughters have performed valiantly, but you have surpassed [alit] them all" (Proverbs 31:29); as Moses was the most excellent [meuleh] of them all. "But you have surpassed them all." Why? Because they crafted the Tabernacle but were unable to put it together. What did they do? Each and every one took [the product of] his labor and they came ... to Moses. They said: 'Here are the boards, here

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar III, 262a זח"ג רסב, א

הערת קה"ת

שמור' נב, ד. זח"ג רסב, א. ע"ל ראה (לא, ד). וש"נ. [כ].

131 ועיין בזהר שמות (ד"כ ע"א)

הוזהר על שמות (20a) מובא גם במאמר שב"ז 54b, העוסק בצעקה הנשארת בלב מפני שהמיריות גדולה מכדי שהנפש תוכל להכילה, ואי אפשר לבטא אותה בשפתיים.

הערת קה"ת

נוכר גם לקמן נד, ב. נח, ד. האוינו עב, ד.

132 הללויה הללו א-ל בקדשו

המילים כאן מצטטות את Psalms 150:1. הקטע מופיע למטה.

Psalms 150:1 תהילים ק"נ:א'

הַלְלוּ־יָהּ הַלְלוּ־אֱלֹהִים בְּקֹדֶשׁ הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֻז׃

Hallelujah. Praise G-d in His sanctuary; Praise Him in the firmament of His power

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קנ, א.

133 ובפרדס ערך צעקה

שם מוסבר "צעק לבם" כצעקה מפנימיות הלב, ומובאות הפניות לזוהר על שמות ולפרדס, בערך "צעקה"; הצעקה מתחזקת דווקא מחמת הריחוק מאור פני המלך.

הערת קה"ת

נוכר גם לקמן נח, ד.

the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth
before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 אשר לשלמה

”שיר השירים אשר לשלמה”. הוא מתייחס להסברו על פסוק זה.

Song of Songs 1:1 שיר השירים א:א

שיר השירים אשר לשלמה:

THE song of songs, which is Solomon's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 צאינה וראינה

”צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו”. אלו מילות הפתיחה של המאמר שאליו הוא מתייחס.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בַּעֲטָרָה שֶׁעָטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king
Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath
crowned him in the day of his espousals, And in the day of
the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

148 משפט לאלקי יעקב

”כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב”. נאמר על ראש השנה; למעלה מתקיים משפט מי ראוי להתגלות.

Psalms 81:5 תהילים פ"א:ה

כי חק ליִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב:

For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 תחלת מעשיך

”זה היום תחילת מעשיך”, מתוך תפילת ראש השנה המצוטטת בגמרא.

Rosh Hashanah 27a:15-16 ראש השנה כ"ז א:ט"ו-ט"ז

שְׁנוֹה הַיּוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקִּיעַה וּלְבָרְכוֹת וְכוּ. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בְּרַי יִצְחָק: כַּמָּאן מְצַלִּינוּ הָאִידֵנָא ”זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ זְכוֹר לַיּוֹם רִאשׁוֹן”, כַּמָּאן — כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר: בְּתַשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם. מֵתִיב רַב עֲנָא: שְׁנוֹה יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקִּיעַה וּלְבָרְכוֹת, וְהָאֵיכָא ”זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ זְכוֹר לַיּוֹם רִאשׁוֹן”, דְּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה אֵיתָא, וְכַיּוֹבֵל לֵיתָא! כִּי קֵתְנִי — אֶשְׁאַרָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

150 ויהי בישורון מלך

”ויהי בישורון מלך”. המלכות שממליכים בראש השנה.

Deuteronomy 33:5 דברים ל"ג:ה

וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ בְּהַתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יְחִד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל:

And there was a king in Jeshurun, When the heads of the
people were gathered, All the tribes of Israel together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

151 אמרו לפני מלכויות כדי שתשמליכוני עליכם

”אמרו לפני מלכויות כדי שתשמליכוני עליכם, זיכרונות כדי שיעלה

141 עד יעבור עמך ה'

”עד יעבור עמך ה', עד יעבור עם זו קנית”. מתוך שירת הים; הפסוק מבהיר את משמעות ה”מעברי” שבמילים ”לעברך בברית”.

Exodus 15:16 שמות ט"ו:ט"ז

תַּפַּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וַפָּחַד בְּגִדְלָהּ וְרוּעָה יִדְמוּ כְּאֶבֶן עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ
Havayah עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ קִנִּית:

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of
Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass
over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast
gotten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, טז.

142 למען הקים אותך היום לו לעם

”למען הקים אותך היום לו לעם, והוא יהיה לך לאלקים”. הברית עושה את ישראל לעם שלו, שבלעדיו אין מלך.

Deuteronomy 29:12 דברים כ"ט:יב

לְמַעַן הִקִּים־אֹתְךָ הַיּוֹם לֹא עָם וְהוּא יִהְיֶה־לְךָ לְאֱלֹקִים כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּךְ
וּכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

that He may establish thee this day unto Himself for a peo-
ple, and that He may be unto thee a G-d, as He spoke unto
thee, and as He swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac,
and to Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 ישראל עם קרובו

”בני ישראל עם קרובו”. הקשר שנוצר מכוח הברית.

Psalms 148:14 תהילים קמ"ח:יד

וַיִּרָם קֶרֶן לְעֲמוֹ תְהַלֵּה לְכָל־חֲסִידָיו לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קְרֹבֹה הִלְלוּ־קֶהָ:

And He hath lifted up a horn for His people, A praise for all
His saints, Even for the children of Israel, a people near
unto Him. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יד.

144 בביאור ע"פ כי כארץ תוציא צמחה

הביאור על ”כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים” (נב ע"ב) אומר שנשמות ישראל נמשכות מחכמה דאצילות, כבן ממוח האב; משום כך ישראל נקראים ”ראשית” ונאמר עליהם ש”עלו במחשבה”, ועל ידי מסירות נפש הם עולים למחשבה העליונה.

הערת קה"ת

לקמן נב, ב.

145 כי כארץ תוציא צמחה

”כי כאשר הארץ תוציא צמחה”. מילות הפתיחה של הביאור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:יא

כִּי כְאֶרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָה וְכַגְגָּה זְרֻעֶיהָ תַצְמִיחַ כִּן אֲדֹנֶי ה' יַצְמִיחַ צִדְקָה וְתִהְיֶה נֶגֶד כְּלִי־הַגּוֹיִם:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the gar-
den causeth the things that are sown in it to spring forth; So

Who hath measured the waters in the hollow of his hand,
And meted out heaven with the span, And comprehended
the dust of the earth in a measure, And weighed the moun-
tains in scales, And the hills in a balance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

156 והארץ הדום רגלי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי". הפסוק מן המאמר שאליו מתייחס
אדמו"ר הזקן.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כה אָמר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ רִגְלִי אֵינִי בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי
וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth
is My footstool; where is the house that ye may build unto
?Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 רני ושמחי

"שירו ושמחו בת ציון". מילות הפתיחה של המאמר שבו הוא מסביר את
הביטוי "מאזני צדק".

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךָ נְאֻם־ה'
Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I'
.will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

158 מרחוק דוקא ה' נראה לי

"מרחוק הוי' נראה לי, ואהבת עולם אהבתיך". האהבה העליונה מתגלה
דווקא מתוך ריחוק.

Jeremiah 31:3 ירמיהו ל"א:ג

מִרְחָק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ עַל־כֵּן מִשְׁכַּתִּיךָ חֻסָּד:
From afar the L-RD appeared unto me.' 'Yea, I have loved'
thee with an everlasting love; Therefore with affection have I
.drawn thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 ענין ושקל בפלס

בסוף פרשת תרומה דורש זוהר את הפסוק "ושקל בפלס הרים": הריים
הם הכתרים האחרים, הגבעות הן המרכבות התחתונות, ואת המילה "פלס"
הוא מסביר באמצעות "מאזני צדק".

Zohar, Terumah 94:908-96:918 ספר זוהר, תרומה צ"ד:תתק"ח-
צ"ו:תתק"ח

160 שהבינה נקרא תשובה כי שם עיקר תליית הסליחה והכפרה בכח כתר עליון השופע עליה

הפרדס כותב שבינה מקבלת את השבים, "ולכן נקראת תשובה, ובה תלויים
בעיקר הסליחה והכפרה, מכוח הכתר העליון השופע עליה".

Pardes Rimmonim 8:5 פרדס רמונים ח':ה'

... ויש שכתב שהיא רחמים פשוטים והדין הוא מבינה ולמטה. וי"מ
שכתבו הפך ואמרו שהבינה רחמים והחכמה דין והיא סברא זרה
תכלית הזרות. וז"ל כשעלה הרצון והמחשבה להבראות העולם אותו
הרצון והחפץ הוא גלוי הדבר ואותו הרצון כנוהו המקובלים בלשון
מחשבה וכשנאצלה אותה המחשבה נתפרסמה עוקץ של י"ד משם
העצם ואותו האור המתנוצץ לכתר נצוצות במנין כתר"ר והם ניצוצות

זיכרונכם לפני לטובה; ובמה? בשופר".

Rosh Hashanah 16a:15-16 ראש השנה ט"ו א:ט"ו-ט"ז

וּמִפְנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה נִסְכּוֹ מִיָּם בְּחָג — אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: נִסְכּוֹ
לְפָנַי מִיָּם בְּחָג, כְּדִי שִׁיתְּבָרְכוּ לָכֶם גִּשְׁמֵי שָׁנָה. וְאָמְרוּ לְפָנַי בְּרֹאשׁ
הַשָּׁנָה מַלְכוּיֹת זְכֻרֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת. מַלְכוּיֹת — כְּדִי שֶׁתִּמְלִיכוּנִי עָלֵיכֶם,
זְכֻרֹנוֹת — כְּדִי שֶׁיַּעֲלֶה זְכֻרֹנֵיכֶם לְפָנַי לְטוֹבָה, וּבִמָּה — בְּשׁוֹפֵר. אָמַר
רַבִּי אֲבָהוּ: לָמָּה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: תִּקְעוּ
לְפָנַי בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל, כְּדִי שֶׁאֶזְכּוֹר לָכֶם עֲקִידַת יִצְחָק בֶּן אֲבְרָהָם,
וּמַעֲלָה אֲנִי עָלֵיכֶם כְּאִילוֹ עֲקִידָתָם ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

152 ועונותיכם מבדילין

"עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". המרחק שעליו מתגברים
הזיכרונות והשופר.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט:ב'

כִּי אַם־עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מַבְדִּילִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטְאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ
פָּנִים מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your
G-d, And your sins have hid His face from you, That He will
.not hear

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 וחלק ה' עמו

"כי חלק הוי' עמו". היותם של ישראל חלקו של ה' היא שורש כוחם לעורר
את מלכותו הפנימית.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כִּי חֵלֶק הַיָּהוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב חֵלֶק נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of
.His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

154 זוהר, הפותח במילים "עד שהמלך במסיכו", אומר ש"המלך" הוא הקדוש
ברוך הוא, ומביא את הפסוק "ויהי בישורון מלך".

Zohar, Shemot 33:276-36:289 ספר זוהר, שמות ל"ג:ער"ו-ל"ו:רפ"ט
R. Judah bar Shalom was once walking together with R.
Abba. They arrived at a place where they decided to spend
the night. After taking a meal they lay down to sleep, putting
their heads on some raised ground under which was a grave.
Before falling asleep they heard a voice from the grave, cry-
ing: 'Twelve years have I been sleeping here, and only now
do I wake, for I now see the image of my son.' R. Judah
... asked him who he was, and he said: 'I am a
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

16 פסקה

155 ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים

"מי מדד בשעלו מים... ושקל בפלס הרים וגבעות במאזניים?" הרים וגבעות
נקראים כשתי דרגות של אהבה.

Isaiah 40:12 ישעיהו מ':י"ב

מִי־יִמְדֵּד בַּשְּׁעָלוֹ מַיִם וְשָׁמַיִם בְּזֶרֶת תִּפְן וְכָל בְּשָׁלֵשׁ עֶפְרַיִם הָאָרֶץ וְשָׁקַל
בְּפָלִס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמַאֲזֵנִים:

בשופר. ובתעניות בשל זכרים כפופין, ופיהן מצופה כסף, ושתי
הצופרות באמצע. שופר מקצר וְהַצּוֹפְרוֹת מְאֲרִיכוֹת, שְׁמֻצּוֹת הַיּוֹם
בְּהַצּוֹפְרוֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 18

167 דפשיט ליביי טפי

בהסברת המחלוקת אם השופר צריך להיות ישר או כפוף, אומרת הגמרא
שלפי דעה אחת, "ככל שאדם מיישר (פִּשֵּׁט) את דעתו, כך טוב יותר".
אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הלב.

Rosh Hashanah 26b:12 ראש השנה כ"ו ב:י"ב

במאי קמיפלגי? מר סבר: בראש השנה — כמה דְכִיִּיף אִינִישׁ דְּעִתִּיהּ,
טְפִי מְעַלִּי; וּבְיוֹם הַכְּפוּרִים — כמה דְפִשֵּׁיט אִינִישׁ דְּעִתִּיהּ, טְפִי מְעַלִּי.
ומר סבר: בראש השנה — כמה דְפִשֵּׁיט אִינִישׁ דְּעִתִּיהּ, טְפִי מְעַלִּי;
ובתעניות — כמה דְכִיִּיף אִינִישׁ דְּעִתִּיהּ, טְפִי מְעַלִּי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

168 דכל מאי דפשיט ליביי טפי עדיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם בגמרא ר"ה.

פסוקה 19

169 וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב

"והוא יהיה לכם לאלקים, כפי שדיבר לכם וכפי שנשבע לאבותיכם,
לאברהם, ליצחק וליעקב." השבועה לאבות היא שורש הברית.

Deuteronomy 29:12 דברים כ"ט:י"ב

לְמַעַן הָקִים־אֶת־הַיּוֹם לֹו לְעַם וְהוּא יְהִי־לָהּ לְאֱלֹקִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָהּ
וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

that He may establish thee this day unto Himself for a people, and that He may be unto thee a G-d, as He spoke unto thee, and as He swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

170 בעבר הנהר ישבו אבותיכם

"אבותיכם ישבו מעבר לנהר מימים קדמונים." יש לקרוא זאת כשורש
האבות שלמעלה מהמשכת האור המובן.

Joshua 24:2 יהושע כ"ד:ב'

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בָּעֵבֶר הִנֵּהר יֵשְׁבוּ
אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֵּרַח אָבִי אַבְרָהָם וְאַכִּי נַחֲוֹר וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹקִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהושע כד, ב.

171 ונהר הוא היוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם הוא מתפצל." הנהר הוא המשכת

לבנים בתכלית הלבן ובזה האור מתנוצצים כל המאורות והוא כולל
את כולם. וחייבה החכמה להאציל ניצוץ אחר הנקרא חכמה מן האור
המתואר ובהתפרסם זה האור נתפרסם עובי של יו"ד משם העצם ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

161 כי המצוה הזאת

"כי המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום, לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה
היא". מילות הפתיחה של המאמר שאליו הוא מתייחס, העוסק בכוחה של
התשובה.

Deuteronomy 30:11 דברים ל"א

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאָה הִוא מִמֶּךָ וְלֹא רָחֳקָה
הִוא:

For this commandment which I command thee this day, it is
.not too hard for thee, neither is it far off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

162 הערת קה"ת מפנה לזohar, Terumah 96:918 למילים האלה.

Zohar, Terumah 96:918 ספר זוהר, תרומה צ"ו:תתק"ח

163 "מתי נקראת תשובה? כשהאם מכוסה ונחה בשמחה על הבנים". בינה, האם, נקראת תשובה.

Zohar, Vayikra 35:257-37:268 ספר זוהר, ויקרא ל"ה:רנ"ז-ל"ז:רס"ח

פסוקה 17

164 נעוץ סופן בתחלתן

"סופם נעוץ בתחילתם, ותחילתם בסופם". כאן הדבר מוסב על המרירות
שבתחושת הריחוק, הקושרת את הנקודה הנמוכה ביותר לנקודה הגבוהה
ביותר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלחבת
קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to
its beginning and its beginning linked to its end, just as the
flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and
there is not a second one, and before one what wilt thou
?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

165 הרים הגבוהים ליעלים

"הרים הגבוהים ליעלים, הסלעים מחסה לשפנים". האהבה שלמעלה מן
השכל נמשכת למטה באמצעות שופר היעל.

Psalms 104:18 תהילים ק"ד:י"ח

הָרִים הַגְּבוּהִים לְיַעֲלִים סְלָעִים מְחֹסֶה לְשִׁפְנִים:

The high mountains are for the wild goats; The rocks are a
refuge for the conies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

166 שופר של ראש השנה של יעל פשוט

המשנה: "שופר של ראש השנה של יעל, פשוט, ופיו מצופה זהב".

Rosh Hashanah 26b:7-8 ראש השנה כ"ו ב:ז'-ח'

מתני' שופר של ראש השנה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב, ושתי
הצופרות מן הצדדין. שופר מאריך וְהַצּוֹפְרוֹת מְקַצְרוֹת, שְׁמֻצּוֹת הַיּוֹם

אורו של ה' אל העולמות.

Genesis 2:10 בראשית ב':

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from
.thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית ב, י.

172 בדיה ביום שמיני עצרת

המאמר על "ביום השמיני" מבוסס על הפסוק "תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם, אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם". הוא מפרש את "אבותינו" כאהבה הטבעית המוסתרת בכל יהודי, שאותה ירש מן האבות, ומבאר את שבועת ה' כהתחייבותו למעלה מחכמתו ורצונו. בהקשר זה הוא מפנה בחזרה למאמר זה, העוסק ב"לעברך בברית".

הערת קה"ת

לקמן שמע"צ פג, א.

173 ביום השמיני עצרת

"ביום השמיני תהיה לכם עצרת." אלו המילים הפותחות את המאמר שאליו הוא מתייחס.

Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall
;do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

174 אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם

"תיתן אמת ליעקב, חסד לאברהם, אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם."

Micah 7:20 מיכה ז':כ'

תַּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As
.Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

175 נצבים כולכם

"אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם". הפסוק שבסעיף (א).

Deuteronomy 29:9 דברים כ"ט:ט'

אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם וְקְנִיָּיִם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל:

Ye are standing this day all of you before the L-RD your G-d:
your heads, your tribes, your elders, and your officers, even
,all the men of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

176 (ב) והיינו כדי

הרבי מציינ' שהמילים "וזאת כדי להעבירך בברית" רומזות לפירוש הרמב"ן לפסוק, שמסביר אותו גם הוא בדרך זו.

הערת קה"ת

מרמזו לפי הרמב"ן שגם הוא מפרש כן — לקו"ש ח"ט ע' 466.

177 לעברך בברית

"לעברך בברית ה' אלקיך". הפסוק שבסעיף (ב).

Deuteronomy 29:11 דברים כ"ט:יא

לְעֵבְרְךָ בְּבְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלָתוֹ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:

that thou shouldest enter into the covenant of the L-RD thy
G-d—and into His oath—which the L-RD thy G-d maketh
;with thee this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

178 כי חלק ה' עמו

"כי חלק ה' עמו".

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כִּי חֵלֶק הָאֵלֶּיךָ הָיָה הָעָם וְיָרָאָה כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אַתָּה בֹּקֵרְבוֹ אֶת־מַעֲשֶׂה ה':

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of
.His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 הנה אנכי כורת ברית

"הנה אנכי כורת ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות".

Exodus 34:10 שמות ל"ד:י'

וַיֹּאמֶר הָנָה אֲנֹכִי כֹרֵת בְּרִית נִגַּד כָּל־עַמֶּךָ אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא־נִבְרָאוּ כָּל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הַגּוֹיִם וְרָאָה כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אַתָּה בֹּקֵרְבוֹ אֶת־מַעֲשֶׂה ה' כִּי־נִזְרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ:

And He said: 'Behold, I make a covenant; before all thy people I will do marvels, such as have not been wrought in all
the earth, nor in any nation; and all the people among which
thou art shall see the work of the L-RD that I am about to do
.with thee, that it is tremendous

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

180 וזהו ענין מלכיות

סיכום זה מצוטט בפירושו של הצמח צדק לתהילים, על פרק פא, מזמור "תקעו בחודש שופר".

הערת קה"ת

קיצור זה מובא ביהל אור קאפיטל פא (ע' רצג).

181 שהוא כחי' תשובה עילאה

בנוסח המצוטט ב"יהל אור" נוספו כאן המילים "לך אמר לבי", ליד "בחינת תשובה עילאה".

הערת קה"ת

ביהל אור שם נוסף: לך אמר לבי.

182 בקשו פני

"לך אמר לבי, בקשו פני; את פניך ה' אבקש".

Psalms 27:8 תהילים כ"ז:ח'

לֵךְ אָמַר לִבִּי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת־פְּנֵיךָ ה' אֲבָקֶשׁ:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy
.face, L-RD, will I seek

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 וזהו ענין אש אוכלה הוא

ההערה מפנה שם ל"יהל אור" על השורה הזאת: "וזהו ענין אש אוכלה הוא".

הערת קה"ת

ראה יהל אור שם.

184 אש אוכלה הוא

"כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא".

Deuteronomy 4:24 דברים ד:כ"ד

כי Havayah אלקיך אש אוכלה הוא אל קנא:

For the L-RD thy G-d is a devouring fire, a jealous G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 הללו אל בקדשו

"הללו את ה' בקודשו". פתיחת סעיה (ד).

Psalms 150:1 תהילים ק"א

הללו־הָהּ הַלְלו־הָהּ בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עֻזּוֹ:

Hallelujah. Praise G-d in His sanctuary; Praise Him in the firmament of His power

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

186 בתקע שופר

"הללו אותו בתקע שופר".

Psalms 150:3 תהילים ק"ג

הללוהוּ בַּתְּקֵעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בַּנֶּבֶל וּבְנוֹר:

Praise Him with the blast of the horn; Praise Him with the psaltery and harp

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

187 למען הקים אותך היום לו לעם

"כדי להעלותך היום לו לעם". הפסוק שבסעיה (ה).

Deuteronomy 29:12 דברים כ"ט:י"ב

לְמַעַן הָקִים־אֶתְּךָ הַיּוֹם לוֹ לְעָם וְהוּא יְהִי־הֵלֶךְ לְאַלְקִים כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר־לְךָ וּכְאִשֶּׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

that He may establish thee this day unto Himself for a people, and that He may be unto thee a G-d, as He spoke unto thee, and as He swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

188 משפט לאלהי יעקב

"כי חוק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב".

Psalms 81:5 תהילים פ"א

כי חק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאַלְמֵי יַעֲקֹב:

For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

189 אמרו לפני מלכיות וזכרונות ושופרות

"אמרו לפני בראש השנה מלכיות, זכרונות ושופרות".

Rosh Hashanah 16a:15-16 ראש השנה ט"ז א:ט"ו-ט"ז

ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בַּחַג — אמר הקדוש ברוך הוא: נסכו לפני מים בַּחַג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ואמרו לפני בראש השנה מלכיות וזכרונות ושופרות. מלכיות — כדי שתמליכוני עליכם, וזכרונות — כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה — בשופר. אמר רבי אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

190 בעבר הנהר

"אבותיכם ישבו מעבר הנהר מעולם".

Joshua 24:2 יהושע כ"ד:ב'

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּעֵבֶר הַנָּהָר יֹשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֵּרַח אָבִי אֲבִרָהָם וְאָבִי נַחֲוֹר וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

191 עד יעבור עמך

"עד יעבור עמך, הוי".

Exodus 15:16 שמות ט"ו:ט"ז

תַּפַּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וְפָחַד בְּגִדְלָה זְרוּעָה יִדְמּוּ כְּאֶבֶן עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ Havayah עַד־יַעֲבֹר עִמּוֹ קִנְיָת:

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast gotten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

192 הרים הגבוהים ליעלים

"הרים הגבוהים ליעלים".

Psalms 104:18 תהילים ק"ד:י"ח

הָרִים הַגְּבוּהִים לַיַּעֲלִים סִלְעִים מַחְסֵה לְשֹׁפְנִים:

The high mountains are for the wild goats; The rocks are a refuge for the conies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

193 שופר של ר"ה של יעל פשוט

המשנה: "שופר של ראש השנה של יעל, פשוט".

Rosh Hashanah 26b:7-8 ראש השנה כ"ו ב:ז-ח'

מִתְּנִי שׁוֹפָר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל יַעַל פְּשׁוּט וּפְיוֹ מְצוּפָה זָהָב, וּשְׁתֵּי הַמְּצוּצוֹת מִן הַחֲדָדִין. שׁוֹפָר מֵאָרֶיךָ וְהַמְּצוּצוֹת מִקְּצָרוֹת, שְׁמִצּוֹת הַיּוֹם בְּשׁוֹפָר. וּבִתְעִנּוּיּוֹת בְּשֵׁל זִכָּרִים כְּפּוּפִין, וּפִיָּהּ מְצוּפָה כֶּסֶף, וּשְׁתֵּי הַמְּצוּצוֹת בְּאֶמְצַע. שׁוֹפָר מִקְּצָר וְהַמְּצוּצוֹת מֵאָרִיכוֹת, שְׁמִצּוֹת הַיּוֹם בְּהַמְּצוּצוֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

194 ושקל בפלס הרים

"ושקל הרים בפלס וגבעות במאזניים". הפסוק שבסעיה (ו).

Isaiah 40:12 ישעיהו מ':י"ב

מִי־מִדָּד בְּשֹׁעֲלוֹ מִים וְשָׁמַיִם בְּזֶרֶת תִּכּוֹן וְכָל בְּשָׁלֹשׁ עָפָר הָאָרֶץ וְשָׁקַל בְּפָלְס הָרִים וּגְבֻעוֹת בְּמֵאזְנִים:

Who hath measured the waters in the hollow of his hand, And meted out heaven with the span, And comprehended the dust of the earth in a measure, And weighed the mountains in scales, And the hills in a balance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

195 אחרי ה' ילכו

|"אחרי ה' ילכו, כאריה ישאג".

Hosea 11:10 הושע י"א:י'

אַחֲרֵי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג כִּי־הוּא יִשְׁאָג וְיִחַרְדּוּ בָנִים מִיָּם:

They shall walk after the L-RD, Who shall roar like a lion;
For He shall roar, And the children shall come trembling

.from the west

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain); Torat Emet 370 (Public Domain); The Mishneh Torah by Maimonides. trans. by Moses Hyamson, 1937-1949 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Pardes Rimonim (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/nitzavim/1

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק